

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

Факультет Міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародного менеджменту

Освітньо-професійна програма	«Міжнародні економічні відносини»
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність	292 «Міжнародні економічні відносини»

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему «**Міжнародні економічні відносини України з
країнами Балтії**»

здобувача Стоколоса Олександра Дмитровича

Науковий керівник: к.е.н., доцент, Фурсова О.В.

**Робота допущена до захисту перед Екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: к. е. н., доцент М. О. Бурмака

Київ 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА ФОРМИ ПРОЯВУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН.....	7
1.1. Концептуальні засади міжнародних економічних відносин.....	7
1.2. Середовище розвитку міжнародних економічних відносин.....	16
1.3. Глобалізаційні та інтеграційні процеси у міжнародних економічних відносинах.....	18
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ БАЛТИКИ.....	25
2.1. Інституційна взаємодія України з країнами Балтії (або Регулятори ринку міжнародних економічних відносин України з країнами Балтії).....	25
2.2. Розвиток зовнішньоторговельних відносин України з країнами Балтії.....	31
2.3. Особливості інвестиційного співробітництва України з країнами Балтії.....	41
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ БАЛТІЇ.....	48
3.1. Стратегічне партнерство України із країнами Балтії в енергетичній галузі.....	48
3.2. Перспективні напрями співробітництва України з країнами Балтії.....	57
3.3. Шляхи покращення міжнародних відносин України з країнами Балтії.....	60
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТОК А.....	71
ДОДАТОК Б.....	77

ВСТУП

У ХХІ ст. економіка країн характеризується складною взаємодією та залежністю одна від одної. Таким чином, окремі національні економіки кожної з країн складають багатосторонню основу світової господарської системи з різноманітними рівнями участі у зовнішньоторговельному обороті. У світовому господарстві між окремими економіками існують відносини, що базуються на основі міжнародного поділу праці та взаємовигідному обміні товарами, послугами та інвестиціями. Міжнародні зв'язки, перш за все, ґрунтуються на основі ефективної державної політики, яка динамічно розвивається і забезпечує свободу кожного члена національної та міжнародної господарської діяльності (товаровиробників, імпортерів та експортерів товарів і послуг).

Сучасні міжнародні економічні відносини мають складну систему форм співробітництва, що включають: торгівлю товарами, надання послуг, розробку та втілення спільних проєктів, укладання економічних угод. Сучасне світове господарство є багатогранним процесом, що охоплює країни різного рівня економічного розвитку.

Актуальність роботи. Міжнародні економічні відносини являть собою цілісну систему економічних зв'язків, що включають виробництво, обмін, споживання продуктів та послуг між країнами. Зовнішньоекономічна співпраця невід'ємна складова стабільного розвитку України. Україна як самостійна держава має можливість наблизитись до світових стандартів, налагодити міцні зв'язки з розвинутими країнами, зокрема країнами Балтії, збільшити свою економічну значимість на міжнародній арені. Економічне партнерство України і країн Балтії є перспективними як у сфері міжнародної торгівлі товарами і послугами, так і у інвестиційній сфері. Саме тому дослідження економічних відносин та аналіз стратегічного партнерства між Балтією і Україною на сьогодні виступає одним із пріоритетних напрямків зовнішніх відносин.

Економічні відносини між Україною й країнами Балтії останнім часом досліджувались наступними науковцями: Якубовським С.О., Горенко О.М., Козаком Ю.Г., Щедровою Г.П., Дюмеленом І.І., Шевчуком В.О. та іншими.

Мета дослідження - на основі вивчення розвитку міжнародних економічних відносин України з країнами Балтії визначити перспективи стратегічного партнерства та шляхи вдосконалення міжнародних зв'язків України з країнами Балтії.

Відповідно до мети було поставлено наступні завдання:

- розкрити базові основи міжнародних економічних відносин;
- розглянути середовище розвитку міжнародних економічних відносин;
- дослідити процеси глобалізації та інтеграції у міжнародних відносинах;
- проаналізувати основи законодавчої бази економічних зв'язків України з країнами Балтії;
- дослідити розвиток зовнішньоторговельного співробітництва України з країнами Балтії;
- охарактеризувати особливості інвестиційного співробітництва країн Балтії з Україною;
- дослідити співробітництво України з країнами Балтії в енергетичній сфері;
- визначити перспективи міжнародних відносин України та країн Балтії;
- розкрити напрями покращення економічного співробітництва України з країнами Балтії.

Об'єктом дослідження є процес здійснення та розвитку міжнародних економічних відносин України з країнами Балтії.

Предметом дослідження є форми, фактори та умови розвитку міжнародних економічних відносин між Україною та країнами Балтії.

Для дослідження міжнародних економічних відносин, щодо сфери світових господарських зв'язків, як головний, використовується метод наукової абстракції. За цим методом міжнародні економічні відносини, кожену

їх форму, потрібно досліджувати у аспекті національних виробництв, як їх похідну, та у взаємодії з іншими формами.

Дипломна робота має теоретико-методичне значення. На основі викладеної інформації можна дослідити міжнародні економічні зв'язки між країнами, якими законами вони прикріплені, на чому вони ґрунтуються та на прикладі України і Балтії проаналізувати особливості двосторонніх економічних відносин між країнами.

Розкритті у роботі питання мають і практичне значення, адже крім вивчення сучасних економічних відносин між країнами велика увага приділяється дослідженню перспективних напрямків співпраці. Є галузі господарства, які є пріоритетними для партнерства України і Балтії, в яких розробляються перші спільні проекти. У роботі розкрито необхідні шляхи для реформування господарства та законодавчої бази України задля покращення торгівельних відносин з країнами Балтії та зміцнення інвестиційного партнерства, розкрито перспективи співпраці у секторі відновлювальної енергетики.

Інформаційну базу дослідження перш за все складають:

- міжнародні договори про партнерство України з країнами Балтії: «Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Естонською Республікою» (ратифікований Україною в 1993 р.), «Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Литовською Республікою» (набрав чинності для України в 1995 р.), «Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Латвійською Республікою» (набрав чинності для України в 1996 р.);

- міжнародно-правові акти з регулювання економічних відносин: «Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів» (Україна приєдналася в 200 р.), «Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур» (набрала чинності для України в 2011 р.), Міжнародна Декларація про етичні принципи соціальної роботи» (1994 р.), «Рамкові стандарти безпеки та полегшення світової торгівлі Всесвітньої митної організації» (2005 р.) та інші;

- стратегічні документи розвитку відновлювальної енергетики: European Green Deal (2019 р.), Baltic energy market interconnection plan (2018), «Енергетична стратегія України на період до 2035 р. «Безпека, енергоефективність, конкурентноспроможність», схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 р. №605-6.

РОЗДІЛ 1

СУТНІСТЬ ТА ФОРМИ ПРОЯВУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

1.1 Концептуальні засади міжнародних економічних відносин

Зовнішньоекономічна діяльність є одним з найважливіших напрямків розвитку країн. За її допомогою забезпечується задоволення потреб всіх держав у світі в паливі, матеріалах, сировині, машинах, енергоносіях, товарах широкого вжитку, устаткуванні, обладнанні та послугах. Для всіх країн світу зовнішньоекономічна діяльність є важливою складовою для сталого розвитку їх національних господарств.

Вигідні зв'язки у системі світового господарства засновані на зростанні міжнародних корисних взаємовідносин, що є матеріальним підґрунтям для спільного мирного існування, комунікації та перетинання інтересів між різними країнами.

Світове господарство відображає господарські зв'язки між країнами, регіональними федераціями, виробництвами, установами, компаніями, фізичними та юридичними особами задля створення та обміну послугами та товарами, фінансовими та матеріальними ресурсами.

«Міжнародні економічні відносини» (МЕВ) - це порядок взаємовідносин, які з'являються між суб'єктами з різних держав з приводу виготовлення, розподілу, бартеру і використання товарів, послуг, капіталів, переконань в умовах міжнародного поділу праці та нестачі ресурсів в рамках всесвітньої економіки [1].

Міжнародні економічні відносини як систематичність економічних зв'язків, характеризується:

- виходом за кордони національних господарств;
- взаємодією з міжнародними організаціями юридичних та фізичних осіб країн;
- чіткими формами;

- розбіжними рівнями існування та діяльності.

Варто відзначити ключові прикмети міжнародних економічних відносини:

- в основу міжнародних економічних відносин, як і національної економіки, закладений міжнародний обмін товарами і послугами та поділ праці;

- міжнародні економічні відносини окремих її членів економічно пов'язані з національними господарствами через товарно-грошову форму взаємозв'язків;

- у світовій економіці, більш ніж у рамках національної економіки, діють закони вільного ціноутворення та попиту і пропозиції;

- світовий ринок товарів і послуг порівняно з національним вирізняється більш жорсткою конкуренцією з причини більшої чисельності на ньому суб'єктів та об'єктів;

- світова торгівля, представлена безліччю міждержавних потоків продукції, вибудовує стабільні світові товарні ринки, на яких систематично проводяться операції з купівлі-продажу послуг та товарів;

- міжнародний обмін опосередкований рухом грошових коштів, міжнародною системою розрахунків та кредитування та валютними взаємовідносинами [2].

Все це є передумовою виникнення міжнародної валютно-фінансової системи та функціонування світового фінансового ринку.

Суб'єктами міжнародних відносин є компанії, діяльність яких поширилася за межі національних кордонів. Це різноманітні господарюючі суб'єкти, що займаються валютно-фінансовою, виробничо-інвестиційною діяльністю або торгівлею, як от: фірми, виробництва, ТНК та банки, підприємства держави. Відносини, що формуються поміж такими суб'єктами міжнародних відносин, регулюються різними інституціями різних рівнів.

Суб'єкти міжнародних відносин поділяються на:

- суб'єкти мікрорівня - це підприємства, фермерські господарства, компанії та окремі особи;

- суб'єкти метарівня – це окремі регіони, галузі економіки, котрі займаються зовнішньоекономічною діяльністю;

- суб'єкти макрорівня – це міжнародні організації, держави або групи держав [2].

Ще учасників міжнародних відносин розділяють на юридичних осіб та фізичних осіб.

Фізичні особи як учасники міжнародних відносин - це дієздатні особи, які у міжнародних відносинах беруть участь персонально та діють від власного імені. Такі особи не діють від імені будь-яких компаній.

Юридичні особи як учасники міжнародних відносин - це організації, установи, компанії, корпорації, що займаються зовнішньою економічною діяльністю й мають наступні ознаки, які встановлюються законодавством кожної окремої країни:

- сталість існування вцілому, незалежно від специфіки існування у їх складі окремих елементів та осіб, які можуть змінюватися;
- відокремлене від учасників власне майно;
- право користуватися, володіти, купувати й розпоряджатися об'єктами власності;
- право від власного імені бути позивачем у суді будь-якої юрисдикції;
- майнова відповідальність.

Юридичні особи поділяють на юридичних осіб публічного та приватного права.

Суб'єктами публічного права є:

- держава;
- підрозділи державного апарату, державні територіальні об'єднання;
- організації державного значення;

- суспільно-політичні угруповання (рухи).

До суб'єктів приватного права відносять:

- юридичні особи: товариства з обмеженою відповідальністю; акціонерні товариства; командитні товариства тощо, їх об'єднання [3];
- фізичні особи, їх об'єднання.

Особливим суб'єктом МЄВ є держави, що діє опосередковано через:

- центральні міністерства та відомства;
- регіональні та муніципальні органи управління;
- юридичні особи приватного права, які наділяються повноваженнями

для здійснення операцій на зовнішньому ринку.

Для того щоб досконало проаналізувати особливості міжнародних відносин розглянемо основні причини формування та розвитку міжнародних економічних відносин:

1. Нерівномірність розвитку економіки окремих країн світу.

Кожна країна має спеціалізацію економіки, специфічну галузеву структуру, власний рівень розвитку сільського господарства, промисловості, транспорту, зв'язку, сфери послуг.

Спеціалізація індустріального чи сільськогосподарського господарства задає напрям зовнішній торгівлі. Це є нагальним питанням для розвинутих, але маленьких територіально та/або за чисельністю капіталістичних держав, таких як: Норвегія, Бельгія, Фінляндія, Голландія тощо. Ці держави мають частину експорту у ВВП, приблизно 50% та майже така саме частка іде на імпорт.

2. Відмінність у ресурсах: фінансових, сировинних та людських.

Кожен рік в усьому світі у пошуках кращої роботи переміщується близько 25 млн осіб. Є держави, у яких кількість трудового капіталу надлишкова (Індія, Пакистан, Китай, Бангладеш, Нігерія тощо). Є регіони, в яких недостатня кількість трудових ресурсів (США, Західна Європа, Південна Америка, Близький Схід). Саме тому динаміка переміщення робітників між країнами регулюється Міжнародною організацією праці, що є об'єктивно потрібним та допомагає розвитку зовнішньоекономічного функціонування.

Різноманітність сировинних ресурсів, зокрема корисних копалин, формує міждержавні комерційні відносини.

Налагодженню міжнародних економічних сприяє спроможність деяких держав світу, як Гонконг, Японія, Бахрейн, Сінгапур тощо, здійснювати кредитування підприємства, банків, фірм, які розташовані будь-де по всьому світу.

3. «Характер політичних відносин».

Укріпленню інтернаціонального економічного обороту допомагає присутність сприятливих політичних відносин між державами. А політична конфронтація, навпаки, значно зменшує зовнішньоторговельний оборот та може призвести до розриву економічних зв'язків.

4. Відмінність у рівні науково-технічного розвитку.

Створенню зовнішньоекономічної практики сприяє обмін між різними країнами викладачами, стажерами, студентами, науковцями; проведення колективних експериментів та досліджень; участь у експедиціях (археологічних, геологічних); укладання договорів на проектні, конструкторські, науково-дослідні роботи.

5. Специфіка географічного розташування, особливості природних та кліматичних умов.

Сьогодні міжнародні економічні зв'язки передбачають розвиток політичних відносин, а також торгові та господарські відносини, які включають обмін товарами, науково-технічне співробітництво, різноманітні форми економічної допомоги, виготовлення продукції та надання послуг [4].

Будь-які підприємства, компанії, спілки, кооперативи є самостійними учасниками ринкових відносин, у тому числі їх виходом на зовнішній ринок.

Нижче наведено основні форми міжнародних економічних зв'язків (рис.1.1):

Рисунок 1.1 – «Основні форми міжнародних економічних зв'язків» [5]

1. Світова торгівля – обмін товарами та послугами між національними економіками. За допомогою цієї форми відбувається купівля-продаж товарів великого вжитку: одягу, взуття, парфумерії, культуртоварів, галантереї, а також продуктивних товарів та сировини. Здійснюється також торговий обмін продукцією промислового використання: вузли, деталі, прокат, підшипники, запасні частини, агрегати тощо. Ймовірний здобуток товарів та обладнання для громадського використання: міський транспорт, пристрої та «обладнання для охорони навколишнього середовища», «обладнання для лікарень та поліклінік». Відбувається купівля-продаж об'єктів права інтелектуальної власності: ліцензії, інжинірингова продукція, ноу-хау.

2. «Міжнародні валютно-фінансові відносини» - це сукупність економічних взаємовідносин стосовно розвитку та функціонування валюти у світі. Такі відносини складаються як між країнами в цілому, так і між міжнародними економічними організаціями, фінансово-кредитними установами, а також між окремими юридичними та фізичними особами.

Значний вплив на розвиток на світову економічну систему та на всіх її елементів здійснюють саме міжнародні валютні відносини. Здійснюється формування трендів зовнішньої торгівлі, формуються ринки капіталів, інтелектуальної власності та робочої сили.

3. Міжнародний рух капіталу. Транснаціональне переміщення певної вартості в товарній чи грошовій формі з метою отримання прибутку чи

підприємницької вигоди. Міжнародна динаміка капіталу допомагає зростанню сукупного всесвітнього виробництва продукції за рахунок більш радикального застосування ресурсів.

4. «Міграція робочої сили». Залежить від рівня розвитку певної країни. Відбувається під дією таких національних чинників, як:

- відмінності в оплаті праці;
- рівень безробіття;
- особливості в умовах праці.

5. «Міжнародне науково-технічне співробітництво» - закріплена в міжнародних договорах, міжнародних програмах та дослідженнях домовленість суб'єктів МЄВ щодо спільної науково-технічної, виробничої співпраці та співпраці у сфері торгівлі, інтелектуальної власності та надання послуг [5].

Міжнародні економічні відносини являються великим комплексом торгових, науково-технічних, виробничих, фінансових зв'язків між країнами, які допомагають обміну економічними ресурсами. Саме тому «міжнародні економічні відносини» - це одна з галузей ринкової економіки з властивими йому (ринку) особливостями.

Головними показниками ринку міжнародних відносин є:

- різноманітність суб'єктів та об'єктів;
- істотний вплив «попиту і пропозиції»;
- гнучкість цін;
- суперництво тощо.

Етапи міжнародних економічних відносин також аналізують і за рівнем розвитку взаємовідносин між суб'єктами міжнародних економічних зв'язків, за глибиною перетинання економік, тривалістю зав'язків та дією угод. Виділяють наступні рівні:

1. «Міжнародні економічні контакти». Це економічні зв'язки, що мають епізодичний характер. Регулюються здебільш разовими домовленостями та угодами. Такі зв'язки властиві, як правило, юридичним і фізичним особам.

2. «Міжнародна економічна взаємодія». Економічні зв'язки, що вирізняються стійкістю та упорядкованістю. Домовленості закріплюються в міжнародних договорах і угодах на тривалий період часу між суб'єктами інтернаціональних економічних відносин.

3. «Міжнародне економічне співробітництво». Партнерство суб'єктів міжнародних економічних взаємовідносин. Міцні зв'язки, що ґрунтуються на попередньо погоджених сторонами намірах, що, як наслідок, трансформуються в тривале, закріплене договорами, партнерство.

4. «Міжнародна економічна інтеграція». Це найвищий рівень розвитку «міжнародних економічних відносин». Характеризується переплітанням економік різних держав та координацією економічної урядової політики з іншими державами.

Усі рівні не протирічать, а доповнюють один одного. Кожний наступний рівень є, так би мовити, продовженням попереднього та включає в себе більшість його ознак [4].

Взаємодія економік різних країн має наслідком:

- подальше поглиблення міжнародного розподілу праці;
- зростання зовнішньої торгівлі та спільного підприємництва;
- обмін досвідом;
- розвиток політичних, культурних, наукових, технічних та інших видів зв'язків;
- зростання кількості держав, що беруть участь у світовій ринковій економіці;
- зростання впливу ТНК та концернів;
- збільшення кількості держав, валюта яких стала повністю конвертованою [3].

Правила функціонування МЕВ фіксуються у належних міжнародних та національних законодавчих актах.

Загальними принципами світової господарської взаємодії є:

- 1) об'єктивність, а саме відповідність міжнародних економічних взаємовідносин, їх розвитку, економічним законам;
- 2) взаємна вигода економічних зв'язків для партнерів;
- 3) конкурентні засади міжнародних економічних зав'язків;
- 4) компроміс у міжнародній співпраці (компроміси між партнерами);
- 5) взаємодія та сприяння між учасниками у міжнародних економічних відносин;
- 6) «колективне вирішення глобальних проблем людства» [1].

3 принципів розвитку міжнародної економічної взаємодії впливає наступне:

- 1) країни мають право самостійно обирати та покращувати власний політичний, соціально-економічний та культурний устрій;
- 2) міжнародна економічна співпраця відбувається незалежно від відмінностей у політичних і соціально-економічних системах окремих країн;
- 3) здійснюються міжнародні розрахунки;
- 4) застосування різних форм валютного контролю та регулювання;
- 5) взаємодія у сфері транспорту;
- 6) захист права власності;
- 7) «підтримка платіжного балансу»;
- 8) «міжнародна стандартизація та сертифікація»;
- 9) участь у економічному розвитку інших країн;
- 10) співробітництво у питаннях існування людства, ліквідації голоду, охорони навколишнього середовища, міжнародної безпеки тощо.

1.2 Середовище розвитку міжнародних економічних відносин

Міжнародні економічні взаємовідносини є великим комплексом комерційних, виробничих, науково-технічних, фінансових зв'язків між країнами, що допомагають обміну економічними ресурсами.

Виокремлюють внутрішнє та зовнішнє «середовище міжнародних економічних відносин» (рис.1.2).

Рисунок 1.2 - Середовище міжнародних економічних відносин [6]

Внутрішнім середовищем є внутрішня організація структури МЄВ, її побудова, що має власні внутрішні закони «існування, функціонування і розвитку».

Зовнішнім середовищем є зовнішні щодо суб'єктів МЄВ умови виконання форм і видів різноманітних ступенів міжнародних економічних взаємовідносин, що показують собою систему зовнішніх умов розвитку міжнародних економічних відносин і порядок факторів, які впливають на поведінку суб'єктів міжнародних економічних відносин.

Обидва середовища поділяються на окремі елементи, які мають вплив на розвиток МЄВ.

Внутрішнє середовище складається з таких частин:

- зовнішньоекономічна функція держав та їх суб'єктів;
- керування «міжнародними економічними процесами»;
- форми і види міжнародних економічних відносин та порядок їх регулювання;
- внутрішні закони функціонування світової економіки (явища та процеси в ній, що за певних умов повторюються та мають причинно-наслідковий характер).

Зовнішнє середовище ділиться за сферами впливу, а саме:

1. В залежності від сфери впливу на середовище міжнародних економічних відносин ззовні, можливо виокремити наступні середовища:

- політико-правове;
- природно-географічне;
- соціально-культурне;
- економічне.

2. За безпосередністю впливу виділяють:

- чинники безпосереднього впливу (споживачі, конкуренти тощо);
- умови й фактори опосередкованого впливу (політичний устрій держави, соціально-культурні традиції, суцільна економічна ситуація тощо) [6].

Міжнародні економічні відносини проглядаються на різних рівнях економіки.

«Макросередовище» - це вагомні чинники суспільства, головні зовнішні чинники, що впливають на усіх господарюючих суб'єктів, які перебувають в «мезосередовищі» і «мікросередовищі» (економіка, наука, навколишнє середовище (природа), політика, право, демографія, культурні, техніка, технологія).

«Мезосередовище» - це стратегічні партнери, постачальники, конкуренти, контактні аудиторії;

«Мікросередовище» - це «внутрішня оболонка» компанії, фактори, що контролюються (менеджмент, маркетинг, персонал, бізнес-культура, структура, ресурси) [6].

Середовище міжнародних економічних відносин, з однієї сторони, є стабільним, оскільки соціально-економічні системи є консервативними та відносно інерційним. З іншої же сторони, середовище є рухливим й може динамічно мінятися.

Динамічність середовища міжнародних економічних відносин обумовлюється:

- швидким темпом розвитку комунікаційних та інформаційних систем;
- ринковим перетворенням світових держав.

1.3 Глобалізаційні та інтеграційні процеси у міжнародних економічних відносинах

Починаючи з другої половини двадцятого століття на «міжнародні економічні відносини» має постійний вплив процес глобалізації. Процес глобалізації є всесвітньою інтеграцією, що відбувається не тільки у економічній сфері, а і в політичній та культурній. Глобалізація є основним чинником створення «світової спільноти», як результату тісної та сталої взаємодії сучасного суспільства, яка з часом посилюється. А ядром «світової спільноти» є світова економіка, що працює в масштабах всієї планети. Саме економіка надає основні імпульси процесам глобалізації.

Основними проявами глобалізації є:

- стрімкий розвиток засобів інформації, систем комунікації та створення «світової інформаційної мережі»;
- посилення ролі в міжнародній економіці фінансової сфери;
- посилення впливу на світову економіку транснаціональних корпорацій та їх подальший розвиток;
- формування міжнародних організацій, які водночас із ТНК організують «наднаціональний» механізм керування світовою економікою;
- швидкі темпи переходу національних економік до відкритого формату;
- взаємодія різних культур;
- зміна ролі держави в управлінні національною економікою у ході перетворення співвідношення понять «національне – наднаціональне»;
- регіоналізація (утворення економічних угруповань на певній території) світової економіки;
- вирізняються менш розвинуті та більш розвинуті держави;
- соціальна трансформація та уніфікація цінностей [7].

За допомогою новітніх телекомунікаційних засобів створюється єдиний міжнародний інформаційний простір, руйнуються межі розповсюдження інформації. Як наслідок, формуються єдині шаблони світорозуміння, в етиці та культурі, що масово застосовуються населення планети.

Створюється всесвітнє інформаційне середовище для динамічного обміну інформацією за допомогою комп'ютерних систем - «кіберпростір». Будь-яке обмеження урядом доступу до всесвітнього інформаційного середовища несе суттєві збитками для таких країн. Кіберпростір постійно зростає. Так, тільки «за перші 3 роки XXI ст. було організовано більше інформації, ніж за останні 300 тис. років історії людства» [8]. Інформація стає товаром нового зразку з новими економічними властивостями – безмежним відтворенням, накопиченням та використанням. Реалізація інтелектуального потенціалу стає виявляється новим джерелом вартості. Збільшуються прибутки. Поліпшення економічної ситуації у світі веде до збільшення витрат на ІТ. Завдяки цьому світовий ринок ІТ щороку збільшується, як в сегменті обладнання, так і в сегменті програмного забезпечення [9].

Отже, важливим фактором глобалізації стала інформаційна революція, без якої подальший розвиток процесу глобалізації був би неможливим. А з інформаційною революцією щільно поєднана технологічна революція. Так комплексна автоматизація не тільки виробництва, а й транспортування, управління, обслуговування, розподілу тощо, ґрунтуються саме на інформатиці та електроніці та являють собою інтегровану технологічну базу, пов'язану засобами технотронної інформатизації. Тому постіндустріальну глобальну економіку необхідно характеризувати як «технотронно-інформаційну економіку».

Одним з найважливіших факторів глобалізації є зміни у фінансовій сфері. Дерегуляцією банківської сфери усунуто перепони для здійснення фінансових операцій різноманітними фінансовими установами, зокрема банками. Виникають фінансові холдинги, що надають послуги у галузі фінансового посередництва. І саме холдинги зараз мають домінацію на

міжнародному фінансовому ринку. В умовах глобалізації особливо чітко постало питання формування валютних курсів та курсів цінних паперів. Виникли нові види цінних паперів - деривативи. Повсякденний масштаб операцій на валютно-фінансових ринках у кілька десятків разів переважає дійсні потреби фінансування світової торгівлі; саме цей об'єм практично дорівнює сукупним валютним резервам всіх національних банків світу. Все це призвело до відокремлення валютно-фінансової галузі як такої. [7].

Є підстави вважати, що своєрідною особливістю глобалізації є створення у масштабах цілого світу не тільки окремого фінансового ринку та інформаційного ринку, а також створення глобального фінансового інформаційного простору, у якому все більше ведеться діяльність всього людства.

Одною із характерних особливостей глобалізації є виникнення транснаціональних компаній та збільшення їх впливу «на світові економічні процеси». ТНК - важлива рушійна сила глобалізації. За допомогою інтернаціоналізації виробництв ТНК мають змогу підкоряти ринки, уникаючи митних обмежень. Транснаціональні корпорації все менше прив'язуються до країни базування та все більше набувають глобальних характеристик. ТНК стають, по суті, непідпорядкованими своїм урядам суб'єктами економічної діяльності. Транснаціоналізація здійснюється пришвидшеними темпами.

У світі налічується більше 810 тис. закордонних філій, що є власністю 103 тис. материнських компаній. Мережа філій безперестанно розширюється [7].

Результативність, завдяки якій ТНК рухаються на міжнародні ринки, опирається на їх технологічну першість, як на конкурентну перевагу.

Проте, транснаціоналізація має різні наслідки. Негативним є послаблення регулюючої позиції держави, в якій базується материнська ТНК, над її діяльністю.

Позитивним є збільшення інтенсивності фінансових та інвестиційних потоків та темпів міжнародної торгівлі, залучення новітніх технологій, зростання кола країн, залучених до «світового економічного простору».

Також одним із проявів глобалізації являються міжнародні організації, вплив яких з часом зростає. Як міжнародні організації, що посідають особливе місце, потрібно зазначити «Міжнародний валютний фонд», «Міжнародний банк реконструкції та розвитку», ЄБРР, «Світову організацію торгівлі», ООН, у тому числі ЮНКТАД, ПРООН, ЕКОСОС, ЮНЕСКО [9].

Міжнародні організації є абсолютно незалежними від національних урядів та здійснюють регулювання світової економіки на наднаціональному рівні.

Міжнародні економічні організації разом із ТНК утворюють глобальний економічний наднаціональний простір, що знижує значення національних економік та визначають "економічну погоду". Суб'єкти світового бізнесу дрібного і середнього рівнів змушені тримати орієнтацію на ТНК та змінюватись відповідно до них. Завдяки ТНК до країн, які розвиваються, надходять передові технології та іноземні інвестиції.

На сьогодні існує тенденція до більшої інтеграції, яка зумовлена глобалізацією.

«Економічна інтеграція» - це формування єдиного економічного простору шляхом зближення національних економік. Запроваджується задля вільного руху через державні кордони товарів, послуг, робочої сили, капіталів. Економіки різних країн спеціалізуються на окремих товарах, а в системі світового господарства доповнюють одна одну [9].

Для міжнародної економічної інтеграції країн передумовами є:

- близьке географічне розташування;
- однаковий рівень розвитку економіки та рівня ринкової зрілості;
- фактори економічної кон'юнктури країн-учасниць та усього регіону;
- присутність загальних проблем для розвитку: економічних, соціальних, науково-технічних та інших [10].

Характерними особливостями інтеграції є:

- створення міжнародних органів та організацій;
- функціонування транснаціональних банків та корпорацій;
- регіональні інтеграційні об'єднання тощо [10].

У новому сторіччі інтеграція постійно поширюється, охоплюючи все більше нових країн та регіонів та залучаючи фактично усі сфери світової економіки.

Процеси інтеграції щільно пов'язані із глобалізацією міжнародних економічних відносин. Інтеграція підвищиться світовими економічними процесами та відбувається на регіональному та глобальному рівнях.

«Міжнародні економічні відносини» значною мірою регулюються світовими економічними організаціями.

Найвпливовішим та всеохоплюючим регулятором є ООН, заснована в 1945 р. Основною метою створення ООН було підтримання миру в усьому світі та не допущення можливих збройних конфліктів. Проте поволі поле функціонування Організації збільшувалося, охоплюючи інші шляхи міжнародної політичної співпраці, економічні та соціальні відносини, науку, культуру, екологію тощо. У структурі ООН функціонують окремі органи (Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, ЕКОСОП тощо.), а також спеціалізовані установи, що діють у окремих сферах (ІКАО, ФАО, ЮНІДО тощо) [11].

МВФ, СОТ, Світовий Банк є важливими установами, що здійснюють керівництво важливими сферами міжнародної економіки.

Міжнародні організації є вельми дієвим регулятором міжнародних економічних відносин. За їх допомогою створюються уніфіковані норми, правила та стандарти гри між країнами в їх економічних стосунках. Міжнародні організації функціонують практично в усіх видах міжнародних економічних відносин.

Європейський Союз став історично первинним взірцем «міжнародної економічної інтеграції», який і досі розвивається [12].

Іншим могутнім світовим інтеграційним об'єднанням являється «Північноамериканська асоціація вільної торгівлі - НАФТА (North American Free Trade Agreement – NAFTA)». Її учасницями є США, Канада та Мексика. «НАФТА» є найбільшою інтеграційною коаліцією світу за обсягом ВВП і поступається тільки ЄС за масштабами «експортно-імпортних операцій». Однак, 30 вересня 2021 року було підписано новий договір між Канадою, США та Мексикою та який отримав назву USMCA (United States Mexico-Canada Agreement) [13].

Інше угруповання держав Латинської Америки – «Південноамериканський спільний ринок» – «МЕРКОСУР» («Mercado Común del Sur – Mercosur»). За загальним обсягом ВВП «МЕРКОСУР» займає 4-те місце у світі після «ЄС», «НАФТА», «АТЕС» [13].

Одним з головних центрів світової економічної інтеграції є Азіатсько-Тихоокеанський регіон, який на сьогодні являється більш стабільним і процвітаючим, ніж за всі часи свого розвитку. Сучасним інтеграційним об'єднанням в Азії є «Асоціація країн Південно-Східної Азії (АСЕАН)», яка була створена в 1967 р. та має значні досягнення в економічній галузі [13].

В наш час у світі мають місце не тільки інтеграційні процеси, а і процеси дезінтеграції.

Виникнення дезінтеграційних процесів обумовлюється послабленням міжрегіональних економічних відносин або підвищенням ваги зовнішньоекономічних зв'язків.

Причинами дезінтеграції можуть бути:

1. Зростання навантаження у військовій, політичній та економічній сферах.
2. Посилення процесів диференціації (культурної, етнічної, соціальної, регіональної, економічної) порівняно з інтеграційними.
3. Відчутний регрес політичних і адміністративних перспектив влади.
4. Прихований характер функціонування політичної верхівки.

5. Неспроможність уряду своєчасно впроваджувати необхідні реформи [14].

В сучасному світі дезінтеграційні та інтеграційні процеси існують одночасно та мають вагомий вплив на економічні взаємовідносини між країнами.

Так, одним з прикладів дезінтеграції є вихід Великої Британії з ЄС («BREXIT») у 2016 р. А також прагнення до незалежності Каталонії та шотландцями (незважаючи на існування союзу між Великобританією та Шотландією) [15].

Яскравим прикладом дезінтеграції можна вважати розпад СРСР. Країна припинила існування внаслідок руйнівних процесів в усіх сферах держави, що призвело до утворення п'ятнадцяти незалежних країн.

На сьогоднішній день, сформована як неподільна, міжнародна економіка потребує все більш узгодженої та єдиної політики. Багаторічний досвід показав наскільки негативні наслідки можуть мати хаос у регулюванні та переслідування суто національних інтересів. А отже, сучасна економіка потребує збалансованих заходів економічного регулювання та адміністративного впливу.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ БАЛТІЇ

2.1 Регулятори міжнародних економічних відносин України з країнами Балтії

Україна підтримує зовнішні економічні відносини з багатьма країнами світу, вагому роль відіграють Турція, Китай, Єгипет, країни СНД та країни ЄС.

Головними партнерами України з ЄС в зовнішньоекономічних відносинах є Великобританія, Німеччина, Польща, Італія, Угорщина.

Окремо слід виділити зв'язки України з країнам Балтії, які були тісними до моменту вступу країн Балтії до Європейського Союзу. На сьогоднішній день Україна тримає курс на збільшення економічної взаємодії.

Наразі інтеграція у сфері світового господарства дедалі зростає. Торгівля товарами та послугами стає першою сферою, на яку поширюється розвиток зовнішньоекономічних відносин. Країна стає відкритішою чим більша динаміка й обсяги її торгівлі.

Проаналізувавши статистичні дані, представлені Світовим банком, можна простежити динаміку змінення показника торгівельної відкритості економіки за останні 30 років (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 - «Торгівельна відкритість провідних груп країн світу»

[16]

Група країн	1990р.	2010р.	2021р.
Світ у цілому	38,75	56,20	59,59
Країни з високим ВВП на душу населення	39,12	55,66	59,60
Країни ОЕСР з високим ВВП на душу населення	35,52	50,49	54,61
Країни з середнім ВВП на душу населення	37,19	59,06	59,98
Країни з низьким ВВП на душу населення	34,04	55,56	59,61
Країни Центральної Європи	55,51	110,08	122,01
Країни східної Азії	40,06	62,38	64,98
Країни ЄС та країни Балтії	51,69	74,92	80,50

Країни Центральної Азії	51,84	74,44	80,05
Країни Північної Америки	22,06	30,56	32,42
Країни Латинської Америки	37,64	48,34	50,45
Країни Північної Африки та Близького Сходу	69,20	90,47	93,47
Маленькі країни Тихоокеанських островів	124,38	114,12	126,39
Країни Південної Азії	19,63	46,25	50,63
Країни Африки	50,15	61,72	64,01
Найменш розвинуті країни світу	37,25	60,81	62,93

У період з 1990 р. по 2021 р спостерігається тенденція збільшення світової торговельної відкритості. Країнами з найвищою торговельною відкритістю є: - «країни з високим доходом на душу населення»; - країни Балтії та Центральної Європи; - країни, що не входять до ОЕСР; - невеликі острівні країни Тихого океану. Україна відноситься до країн з високим ступенем відкритості.

На ступінь відкритості національних економік впливають:

- соціально-економічні умови;
- природні та географічні фактори;
- фактори науково-технічного прогресу;
- розвиток інтеграційних процесів в регіональній економіці;
- тип регуляторної системи зовнішньоекономічних зв'язків.

Проте, слід враховувати, що для національної економіки надмірна відкритість може бути загрозливою.

У сучасному світі країни з відкритою економікою використовують механізм державного регулювання, через необхідність регламентування системи ринкових відносин та з метою уникнення її дисфункції.

Виділяють такі основні напрями державного контролю зовнішньоекономічної діяльності на рівні національної економіки:

- захист національної економіки;
- забезпечення економічних інтересів національних виробників і споживачів, а також власних експортерів за кордоном;

– створення регулюючого механізму, який поєднує економічні аспекти національної економіки з процесами, які мають місце за межами країни, що послаблює їх ефект на національну економіку, сприяючи її позитивному розвитку та безпеці [16].

Стрімкий розвиток світових економічних взаємовідносин та інтеграційних процесів визначив потребу в управлінні ними на міжнародному рівні.

Регуляторами експортно-імпортних зв'язків називають сукупність деяких правил та норм, які направляють поведінку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Створення міжнародних організацій задля стандартизації системи контролю зовнішньоекономічних операцій - одні з найвагоміших напрямів регулювання зовнішньої торгівлі.

В теперішній час Україна як незалежна держава є членом саме таких інтернаціональних економічних організацій: «Світова організація торгівлі» (СОТ), «Організація Об'єднаних Націй» (ООН), «Всесвітня митна організація» (ВМО) та інші.

Одним з найважливіших напрямків інтеграції України до міжнародного економічного простору є співпраця з міжнародними організаціями у галузі регулювання зовнішньої торгівлі. На глобальному рівні СОТ є міжнародним регулятором економічних відносин. До СОТ входить близько 160 країн світу, включаючи країни Балтії [18]. У 2008 році Україна стала офіційним 152-м членом СОТ.

Ще одним важливим регулятором міжнародних відносин України з державами Балтії є ВМО. Всесвітня митна організація є глобальним осередком митної експертизи та єдиною у світі організацією, що компетентна в усіх митних питаннях.

Головна мета ВМО – це збільшення ефективності та компетентності митних служб країн-членів організації. Це здійснюється спираючись на заходи, які підвищують національний розвиток економіки, а саме:

- ведення статистики зовнішньої торгівлі та збільшення надходження податків;
- посилення національної безпеки;
- гармонізація та спрощення митних процедур.

Щоб досягнути поставлених цілей ВМО розробила перелік інструментів:

1. *«Міжнародна конвенція з Гармонізованої системи опису і кодування товарів» 1983 р. [20]*

Конвенція слугує основою для формування торговельної політики, обрахунку податків, відстеження динаміки контрольованих податків, тарифів транспортування, контролю за цінами та пільгами для економічних досліджень та аналізу.

У 2002 році Україна приєдналася до Конвенції [21].

2. *«Міжнародна конвенція із полегшення та гармонізації митних процедур» 1974 р.*

Конвенція має на меті ефективні заходи зі спрощення процедур митного контролю та декларування, включає нові необхідні вимоги щодо їх використання.

Україна приєдналася до Конвенції у 2011 році [22].

3. *«Декларація з професійної етики» («Декларація Аруша») 1993 р. [23]*

Декларація має на меті просування положень професійної етики і зменшення корупційних схем у митному секторі.

4. *«Система рамкових стандартів із забезпечення безпеки та сприяння глобальній торгівлі» 2005 р. [24]*

Система включає стандарти для досягнення безпеки в логістиці та полегшенні процедур всесвітньої торгівлі, а також вводить концепцію уповноваженого економічного оператора.

Важливим моментом на шляху налагодження міцних зв'язків України з країнами Балтії є інтеграція до Європейського Союзу. Формування конкурентоспроможної економіки під впливом процесів глобалізації вимагає

від України результативної економічної інтеграції у світове господарство, що сприятиме досягненню високого рівня економічної безпеки України.

Наразі Україна пройшла певні кроки у розвитку українсько-європейських відносинах:

- уклала «Угоду про асоціацію України з ЄС», що включає «Угоду про зону вільної торгівлі між Україною та країнами ЄС»;

- ЄС розпочав розгляд України для надання статусу кандидата.

Досить важливою для України є практика Балтійських країн у секторі політичної системи, зміни внутрішнього законодавства відповідно до стандартів ЄС та досвід у повноцінному вступі країн Балтії до НАТО та ЄС [25].

Слід зазначити, що країни Балтії приймають активну участь у прискоренні процесу євроінтеграції України, вони активно підіймають питання щодо залучення в ЄС нових сусідів та вносять пропозиції для надання Україні можливості користуватися новими ініціативами ЄС.

Україна та країни Балтії мають велику договірну базу, яка дає перспективи у розвитку двосторонніх відносин у різних галузях.

Естонія

Договірно-правова основа взаємовідносин між Україною та Естонією є плідною та вкрай розвинутою та охоплює весь загальний діапазон двосторонніх відносин. Укладені угоди гарантують досить широке політичне та правове поле для розвитку відносин України та Естонії у вирішальних галузях двостороннього співробітництва та включають 60 двосторонніх документів, посеред яких 4 міждержавні угоди, 17 міжурядових та 39 міжвідомчих.

Визначальними документами є: «Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Естонською Республікою» (ратифікований Україною в 1993 р.) та «Угода між Урядом України та Урядом Естонської Республіки про економічне, промислове та науково-технічне співробітництво» (2007 р.) [26].

У 2019 році на конгресі Digital Society Sandbox під час офіційного відвідування української делегації в Естонію було укладено меморандум про співпрацю в ІТ-сфері між Українським Міністерством цифрової трансформації й Міністерством з міжнародної торгівлі та інформаційних технологій Естонської республіки. На рівні Міністерств оборони України й Естонії було складено документ про співробітництво в організації територіальної оборони.

«27 листопада 2020 року Прем'єр-міністри Естонії та України уклали міжурядову угоду щодо фінансового та технічного співробітництва. Угода охоплює всі фінансові та технічні проекти допомоги, які частково або повністю фінансує Естонія в Україні» [26].

Латвія

За останні роки українсько-латвійські відносини вийшли на новий етап розвитку. Завдяки набуттю Латвією статусу країни-члена ЄС та НАТО, Україною був визначений новий курс на зближення та розвиток економічної співпраці між країнами.

Загалом, договірно-правова база латвійсько-українських взаємовідносин складається з 90 договорів та угод. «Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Латвійською Республікою» (набрав чинності для України в 1996 р.) слугує основою вдалої та перспективної співпраці.

У 2019 р. за результатами візиту Президента В. Зеленського до Латвійської Республіки було підписано меморандум про взаєморозуміння між міністерствами юстиції обох країн, що більшою мірою стосувалося повернення незаконних капіталів колишніх вітчизняних високопосадовців з латвійських банків [27].

Сьогодні всіляко підтримується робота над вдосконаленням економічної взаємодії, створенням нових міждержавних проектів та розширенням існуючих.

Литва

Литва й Україна вдало сформували ефективне та перспективне співробітництво в межах динамічного і багатовимірного стратегічного

партнерства, всіляко підтримуючи його спільними ініціативами та проектами. Воно регламентується 147 двосторонніми договорами, зокрема «Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Литовською Республікою» (набрав чинності для України в 1995 р.) [28].

Наявна договірно-правова база створює належний фундамент для удосконалення та розвитку співробітництва між державами.

Важливі документи співпраці України і Литви було підписано у листопаді 2019 р. За загальними результатами засідання Ради президентів України та Литви, яку очолювали В. Зеленський та Г. Науседа було ухвалено Декларацію щодо розвитку стратегічного партнерства між Україною та Литвою на 2020-2024 роки. Також, було підписано Декларацію щодо намірів про взаємне визнання персональної електронної ідентифікації та довірчих послуг для електронних транзакцій між міністром енергетики Литви Ж. Вайчюнасом і Віце-прем'єр-міністром цифрової трансформації України М. Федоровим; Декларацію про наміри у галузі кібернетичної безпеки між Україною та Литовською Республікою [28].

Таким чином, у порівнянні з регулюванням інших сфер економіки, регулювання зовнішньо-економічних відносин має специфіку, яка обумовлена потребою держави у дотриманні принципів та норм міжнародної торгівлі, а також у створенні міцних зв'язків з високорозвиненими країнами для покращення свого положення на міжнародній арені.

2.2 Розвиток зовнішньоторговельних відносин України з державами Балтії

Історично склалося так, що міжнародні зв'язки України та країн Балтії дружні та є перспективними у багатьох сферах співробітництва, вони об'єднані спільними поглядами відносно питань світової безпеки та відносно розвитку країн у різних сферах. Курс на співпрацю з Балтійськими країнами відіграє особливу роль в останні роки.

Україна має геополітичну зацікавленість у країнах Балтії як для розвитку балтійсько-чорноморської співпраці, так і для реалізації особистих політичних та економічних цілей у північній Європі. В той же час Україна для країн Балтії цікава як провідна держава, що покликана для стабілізування клімату довіри і безпеки у балтійсько-чорноморському регіоні та Європі загалом. Очевидні перешкоди на курсі розвитку міцних двосторонніх відносин між країнами відсутні.

Обсяги міжнародної торгівлі між країнами значні, але не досягають потенційних можливостей (табл. 2.2, 2.3). Проте залишаються значні перспективи розвитку торговельно-економічних відносин.

Таблиця 2.2 - Географічна структура зовнішньої торгівлі України з країнами Балтії у 2021 році [29].

	Експорт/ <i>Exports</i>		Імпорт/ <i>Imports</i>		Сальдо/ <i>Balance</i>
	тис.дол. США/ <i>thsd.USD</i>	у % до 2020/ <i>in % to</i> 2020	тис.дол. США/ <i>thsd.USD</i>	у % до 2020/ <i>in % to</i> 2020	
Естонія	169040,7	154,0	169845,7	95,6	-805,0
Латвія	288747,9	125,9	210385,9	132,4	78362,1
Литва	577288,9	133,8	1290792,6	158,7	-713503,7

Таблиця 2.3 - Географічна структура зовнішньої торгівлі послугами з України з країнами Балтії у 2021 році [29].

	Експорт/ <i>Exports</i>		Імпорт/ <i>Imports</i>		Сальдо/ <i>Balance</i>
	тис.дол. США/ <i>thsd.</i> <i>USD</i>	У % до 2020/ <i>in % of 2020</i>	тис.дол. США/ <i>thsd.</i> <i>USD</i>	У % до 2020/ <i>in % of 2020</i>	
Естонія	142441,7	70,2	62070,6	134,1	80371,0
Латвія	50162,2	112,8	67989,0	158,7	-17826,7
Литва	71521,5	125,9	69825,1	179,9	1696,4

Аналізуючи сфери спільних інтересів, можна дійти висновку, що найперспективнішими галузями розвитку торговельно-економічного співробітництва між державами є:

- транспортно-транзитна галузь;

- паливно-енергетичний комплекс;
- промисловість;
- сільське господарство;
- туризм;
- науково-технічне співробітництво.

Основну складову експорту України в країни Балтії займає: сировина (чорні метали, паливно-мінеральні ресурси), зернові культури, деревина і вироби з деревини, устаткування, ділові, комп'ютерні, інформаційні послуги, послуги у сфері телекомунікацій, тощо. В свою чергу країни з країн Балтії Україна отримує: електронну, радіоелектронну продукцію, мінеральні речовини, продукцію легкої промисловості.

Україна та Балтія мають значні перспективи у розвитку партнерства у хімічній, машинобудівній, суднобудівній, електронній, авіаційній, деревообробній, легкій та електротехнічній сферах. Особливу увагу слід приділяти апаратурі та устаткуванню для атомної енергетики, гірничобудівним та переробним галузям, а також охороні навколишнього середовища, будівництву та архітектурі.

Аби детально розглянути питання міжнародних економічних відносин України з країнами Балтії слід окремо проаналізувати стосунки України з Латвією, Литвою і Естонією.

Естонія

«За показниками Держслужби статистики України, станом на 01.01.2021 Естонія займає 69 місце серед країн-експортерів української продукції. В свою чергу Україна входить до першої десятки торговельних партнерів Естонії» [30].

«Основні товари українського експорту в Естонію: чорні метали – 24,75%, електричні машини – 15,44%, реактори ядерні, котли, машини – 12,81%, вироби з чорних металів – 8,31%, деревина і вироби з деревини – 7,31%, продукти сільського господарства – 6,32%; інше – 25,06%» (рис.2.1) [30].

Рисунок 2.1 - Структура українського експорту товарів в Естонію (за даними [30])

Основні товари українського імпорту з Естонії: телевізійна-, радіоапаратура, прилади звукозапису – 27,36%; нафта та нафтопродукти – 14,42%; олії та інші продукти високотемпературної перегонки кам'яновугільної смоли – 14,38%; будівельні конструкції – 8,8%; легкові автомобілі та інші транспортні засоби – 7,79%; вироби столярні та теслярські, дерев'яні, будівельні – 6,32%; інше – 20,93% (рис.2.2) [29].

Рисунок 2.2 - Структура українського імпорту товарів з Естонії (за даними [29])

Основні послуги експорту України в Естонію: послуги в галузі сільського господарства – 40%; транспортні послуги – 21%; інформаційні послуги – 9%; телекомунікаційні – 4%; ділові – 1% (рис.2.3) [30].

Рисунок 2.3 - Структура українського експорту послуг в Естонію (за даними [30])

В структурі імпорту послуг в Україну з Естонії слід зазначити: бізнес-послуги – 27%; туристичні – 25%; комп'ютерні послуги – 18%; послуги зв'язку – 5%; будівельні послуги – 3% (рис.2.4) [29].

Рисунок 2.4 - Структура українського імпорту послуг з Естонії (за даними [29])

Литва

Економічне співробітництво Литви та України має велике значення для держав. Станом на 2021 рік Україна займає 12 місце у структурі експорту Литви та 19 місце у структурі імпорту.

Нижче приведено дані щодо основних експортних та імпортних товарів з України до Литви у 2021 році (рис.2.5) [30], (рис.2.6) [29] відповідно.

Рисунок 2.5 - Структура українського експорту товарів у Литву (за даними [30])

Рисунок 2.6 - Структура українського імпорту товарів з Литви (за даними [29])

В основі експорту послуг України в Литву лежать такі види послуг: транспортні послуги – 29%; сільськогосподарські – 27%; ІТ-послуги – 12%; послуги з обробки матеріальних ресурсів – 10%; фінансові – 2% (рис.2.7) [30].

Рисунок 2.7 - Структура українського експорту послуг в Литву (за даними [30])

У структурі імпорту України послуг з Литви провідне місце займають: транспортні послуги – 38%; ділові – 16%; телекомунікаційні послуги – 11%; інформаційні послуги – 8%; туристичні послуги – 7% (рис.2.8) [29].

Рисунок 2.8 - Структура українського імпорту послуг з Литви (за даними [29])

Латвія

Через те, що Україна є найбільшою країною Європи, вона є привабливою для латвійських підприємців своїм географічним розташуванням, кліматом та широкими ринковими можливостями.

Основними сферами у економічному партнерстві України та Латвії є торгівля, фінансові та інші послуги. Велике значення має торговельно-економічне співробітництво, тому кожного року показники зовнішньої торгівлі України і Латвії підвищуються.

Основні експортні товари з України у 2021 році:

- метали та вироби з металу (38,02%),
- продукти харчової промисловості (15%; переважно хліб, вироби з тіста),
- текстильні матеріали та текстильні вироби (12,55%),
- машини та механізми; електричне обладнання (5,97%) (рис.2.9) [30].

Рисунок 2.9 - Структура українського експорту товарів в Латвію (за даними [30])

Основні імпортні товари в Україну з Латвії в 1-ій половині 2021 року:

- продукція хімічної промисловості та суміжних галузей (39,75%; в основному медикаменти),
- текстильні матеріали та текстильні вироби (14,40%),

- продукти харчової промисловості (14,03%; переважно алкоголь, рибні консерви),
- машини та механізми, електричне обладнання (6,73%; в основному телефонні апарати) (рис.2.10) [29].

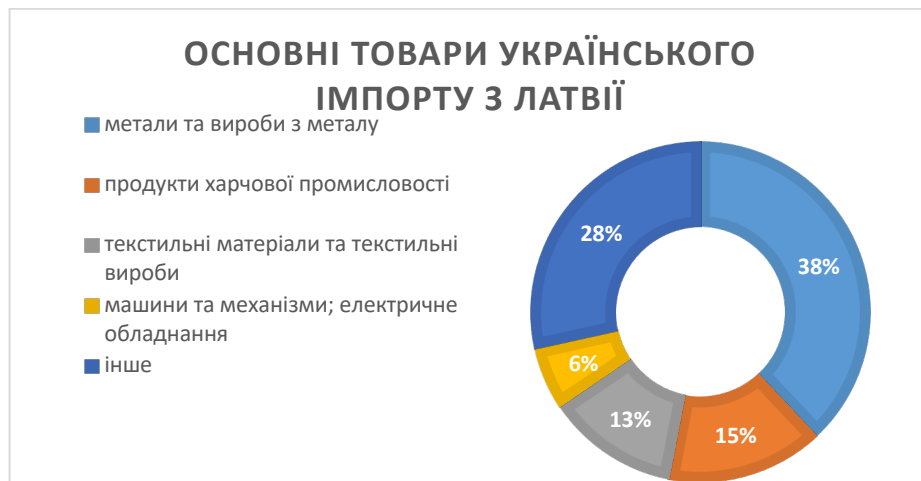

Рисунок 2.10 - Структура українського імпорту товарів з Латвії (за даними [29])

Основні послуги, що експортує Україна в Латвію: комп'ютерні послуги – 31%; наукові та технічні послуги – 24%; ділові – 10%; транспортні послуги – 4% [30].

Рисунок 2.11 - Структура українського експорту послуг в Латвію (за даними [30])

Основні послуги, які імпортує Україна з Латвії: транспортні послуги – 42%; туристичні – 21%; IT-послуги – 9%; будівельні послуги – 3%; ділові послуги – 2% (рис.2.12) [29].

Рисунок 2.12 - Структура українського імпорту послуг з Латвії (за даними [29])

Збільшення об'ємів торгівлі товарами та послугами між Україною та Балтією може дати позитивний поштовх для швидкого реформування Україною власних структур і розвивати співпрацю з країнами ЄС.

Водночас, головним фактором, який визначає інтерес країн Балтії в обміні товарами між Україною та Балтією, є потреба в українській продукції, невисоке ціноутворення та рівень якості товарів.

2.3. Особливості інвестиційного співробітництва України з країнами Балтії

Незважаючи на вагомі масштаби зовнішньої торгівлі та активізацію інвестиційного співробітництва, потенціал співробітництва України з державами Європейського Союзу використовується частково. Відчутно вплинула на це недосконала законодавча база, неефективна експортно-імпортна структура та відсутність інвестиційного клімату.

Активне впровадження країною європейських інтеграційних процесів є стратегічною ціллю української зовнішньоекономічної політики. Україно-Європейські взаємовідносини включають надання технічної допомоги, регіональне та торговельно-інвестиційне співробітництво. Європейський Союз залишається вкрай важливим джерелом міжнародного досвіду, прогресу та інвестицій.

«Значні обсяги інвестицій з країн ЄС (а зокрема і Балтії) сконцентровано на підприємствах промисловості, що становить 33,9%. 29,6% інвестицій зосереджено у сфері операції з нерухомим майном. 16,1% припадає на інжиніринг та надання послуг підприємствам; 10,1% інвестицій зосереджено у підприємствах торгівлі, організаціях з ремонту автомобілів, у підприємствах виготовлення побутових виробів та предметів особистого використання» (рис. 2.13) [31].

Рисунок 2.13 - Розподіл прямих іноземних інвестицій з ЄС за основними видами економічної діяльності (на 01.01.2021) [31]

Аналізуючи рух українських інвестицій бачимо, що головними імпортерами інвестицій з України є: Латвія, Польща та Кіпр (рис.2.14) [31].

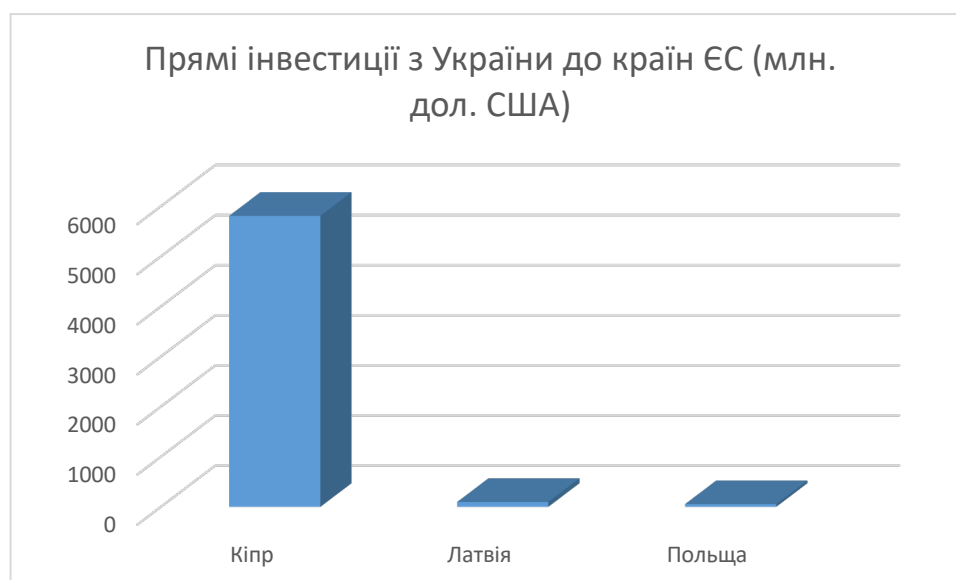

Рисунок 2.14 - Прямі інвестиції з України до країн ЄС (млн. дол. США) [31]

Слід підкреслити, що основна складова українських інвестицій до країн Балтії, зокрема до Латвії виражена установами фінансової діяльності, що дає гарантії швидкого отримання прибутку.

Розглянемо детально інвестиційну співпрацю України з Литвою, Латвією та Естонією.

Інвестиційна співпраця між Литвою та Україною

«За даними Державної служби статистики України, розміри литовських інвестицій в економіку України на початку 2014 р. були 346,5 млн. дол. США, на кінець 2021 р. – 180,8 млн. дол. США. Зниження діапазону литовських інвестицій пов'язано з економічним станом в Україні та є загальною тенденцією» [30].

«Майже 71% інвестицій з Литви в Україну надходить у оптову та роздрібну торгівлю (133,9 млн. дол. США), у промисловість вкладено близько 8,5% (16 млн. дол. США), у сферу телекомунікацій та інформації – 8,1% (15,4 млн. дол. США), а у будівництво – 5,2% (9,8 млн. дол. США)» (рис. 2.15) [32].

Рисунок 2.15 - Литовські інвестиції в Україну у розрізі сфер господарства [32]

У межах реалізації інвестиційних задумів на території України запущено приблизно 300 підприємств з литовським капіталом. Основними литовськими інвесторами в Україні є:

- ЗАТ «Арві» (мінеральні добрива),
- ЗАТ «БТ Інвест» (розвиток торгівельної мережі «Новус» та будівництво житла),
- АТ «Вакару мяденос групе» (меблі),
- ЗАТ «Калвіс» (опалювальні котли),
- ЗАТ «Ханнер» (будівництво житла та офісів).

Крім того на території України можна зустріти багато литовських компаній: «Нурвеліта», «Стата», «Бальтійос браста», «Ут нос трикотажа», «Крайт не», «Паневежьо к лей», «Нарбу-тас і Ко», «Неолітас», «Дварчюню кераміка» та «Сандора» [32].

У 2014 році українська компанія ТОВ «У-Інформ» та литовська компанія «Трайденіс» почали розвивати проекти щодо розведення риби на півдні України та створення біологічного очищення води у агропромислових районах Київської області. Також «Трайденіс» розглядає можливість будівництва заводу, який виготовлятиме обладнання для водоочисних станцій.

«За даними Держстату України, станом на 01.01.2021 прями інвестиції з України в економіку Литви залучалися до промислових галузей, до сфери адміністративного та допоміжного обслуговування, однак, інформація стосовно їх обсягу є конфіденційною згідно із Законом України «Про державну статистику». За даними 2020 року, об'єм прямих українських інвестицій у Литву сягав майже 4 млн. дол. США» [30].

Одночасно проводиться і інвестиційна практика українських компаній в Литві. Взірцем комерційного успіху українських організацій в Литві є купівля у 2006 р. корпорацією «Рошен» литовського підприємства «Клайпедос кондитерія», що на сьогодні під брендом «Рошен» виробляє та продає кондитерські вироби.

Ще одним прикладом гарної інвестиційної роботи є організація «Неогруп» (займається виготовленням хімічної продукції), що заснувала українська група «Приват» разом із представництвами на Кіпрі [32].

Наразі велика увага приділяється створенню сприятливих умов для міжнародної співпраці за довгостроковими договорами. Україна розвиває та змінює структуру експорту аби закріпити та покращити свою роль на ринку Литви. Завдяки укладанню нових двосторонніх договорів посилюється співпраця країн на рівні регіонів.

Інвестиційне партнерство Латвії та України

За останні роки, завдяки збільшенню потоків прямих інвестицій між країнами, комерційне співробітництво вийшло на новий рівень, що характеризується зміцненням торгівельних взаємовідносин та розвитком нових галузей.

За галузевим принципом максимум інвестицій спрямовано у такі сфери:

- інжинірингу та надання послуг підприємцям;
- готельного бізнесу;
- фінансової діяльності;
- транспорту і зв'язку;
- промислового виробництва;

- торгівлі.

Зараз Україна налічує 80 підприємств з латвійським капіталом, у Латвії ж існує 37 працюючих спільних підприємств [33].

«З 2008 року на латвійському ринку працюють банківські структури з українським капіталом: “Приватбанк-Латвія”, “Регіональний інвестиційний банк”, “VEFbanka”, “BalticInternationalBank” і “Multibanka”».[29].

«На українському ринку функціонують такі латвійські фінансово-кредитні установи, як “Parexbanka”, “SEBUnibanka”, “Balticums”, “Krajbanka”, “RietumuBankaIBSRBSecurities”. Латвійська сторона має на меті подальше розширення присутності на українському ринку фінансових послуг» [29].

Серед найбільш перспективних галузей для інвестування слід виокремити: транспортне машинобудування, суднобудування, сільське господарство, будівельні галузі, автомобілебудування, створення кооперацій у текстильній промисловості та банківській сфері.

Існують чималі спільні інтереси відносно розвитку транзитних перевезень між Балтійським і Чорним морем. Цьому сприяє активне співробітництво латвійських і українських залізничних перевізників і портів.

Інвестиційне співробітництво між Естонією та Україною

На території Естонії працює багато українських компаній та підприємств, з яких 3 філії та 110 компаній мають 100% український капітал. Швидкими темпами розвивається мережа дистриб'юторських фірм, що реалізують українську продукцію на естонському ринку. Ось деякі з них:

- «OÜ Reisona», що є дистриб'ютором української компанії ТОВ «Сандора» та ЗАТ «Одеський консервний завод»;
- «OÜ Ukrsildest», що реалізовує продукцію риболовного підприємства «Бриз» (м. Бердянськ);
- «OÜ EstOdes», дистриб'ютор «ЗАТ «Шустов-спирт», ЗАТ «Одеський завод шампанських вин», НПО «Масандра»;
- «OÜ Noires», що реалізовує продукцію компанії «Рошен»[34].

У 2012 році в Естонії відкрилося перше представництво українського банку «АКТА» [34].

Станом на січень 2021 року загальний обсяг естонських інвестицій становив 180 млн. дол. США. Інвестиції Естонії зосереджені у більше ніж у 250 підприємствах України. Крім цього в Україні розміщено близько 300 естонських компаній та представництв.

Щорічно Естонія проводить бізнес-семінари за участі представників естонських компаній, зацікавлених у співпраці з Україною, де презентують шляхи інвестиційного партнерства. Також тут ознайомлюються зі змінами в законодавстві та обговорюють майбутні ділові візити в Україну офіційних представників та потенційних інвесторів.

Інвестиції України в Естонію охоплюють у першу чергу промисловість та торгівлю, нерухомість та бізнес-послуги.

Країни планують нарощувати співпрацю у таких сферах як: енергетика та відновлювальні джерела, телекомунікації та інформатизація, в транспортній сфері [34].

Як висновок, вбачаємо, що прямі іноземні інвестиції з України в країни Балтії спрямовуються здебільшого на фінансову діяльність зі швидким отриманням прибутку. Водночас, пріоритетним є інвестування галузей економіки, націлене на перспективне зростання, проте його досі не вистачає.

В свою чергу країни Балтії інвестують у підприємства харчової промисловості, будівництво, виробництво мінеральних добрив, фінансові установи та інші галузі господарства.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ БАЛТІЇ

3.1. Стратегічне партнерство України із країнами Балтії в енергетичній галузі

В XXI столітті використання відновлюваних джерел енергії займає провідне місце та характеризується стрімким розвитком. Перспективним напрямком співпраці України з країнами Балтики є енергетична галузь.

Міжнародне Енергетичне Агентство до відновлювальної енергії відносить сонячну енергію, енергію, що отримана від вітру, біомаси, біогазу, геотермальних ресурсів, рідкого біопалива, океанічних та гідроенергетичних ресурсів (рис.3.1) [35]. В Україні до відновлювальної енергії часто відносять і альтернативні джерела енергії, які містить торф, побутові відходи, низько потенційне тепло землі, тиск газу тощо.

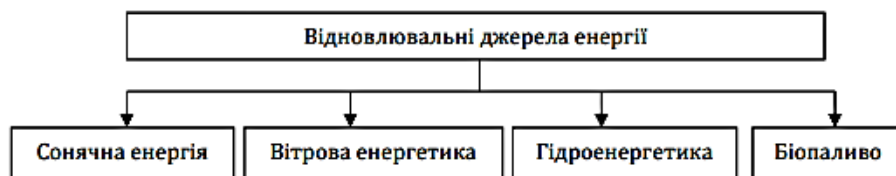

Рисунок 3.1 – Види відновлювальних джерел енергії (складено автором)

У світі основними факторами, що впливають на швидкі темпи зміни енергетичних систем, є:

- Бажання покращити ефективність систем енергетики, підвищити їх ефективність, збільшити доступність відновлювальної енергетики, використовуючи новітні технології, з урахуванням екологічної безпеки для середовища;

- Використання відновлювальної енергетики, забезпечення її енергоефективності призводить до покращення кліматичного питання;

- Зменшення ціни технологій виробництва та використання електроенергії, враховуючи обслуговування, розподіл, транспортування та накопичення енергії;

- Покращення цифровізації та автоматизації систем електроенергії, що включають утворення інституційної бази для регулювання економічної та технологічної складової ефективного функціонування енергетичних систем.

Таким чином, увага приділяється створенню умов ринкового та політичного регулювання, запровадження системи планування та роботи енергетичного сектору, що вплине на залучення інвестицій та використання екологічно безпечних технологій.

Співпраця в енергетичній галузі має важливе значення в зміцненні стратегічного партнерства країн Балтії з Україною. Через майже повну залежність балтійських країн від імпортової енергії, особливо нагальним питанням для України та країн Балтії є пошук альтернатив Російським енергоресурсам.

Україна проводить реформування енергетичного сектору спираючись на вимоги «Угоди про асоціацію з ЄС», де основна увага приділяється розвитку енергоефективних сфер та відновлювальних джерел енергії, розширенню співробітництва в рамках синхронізації України з ENTSO-E, зміцнення кібербезпеки об'єктів критичної інфраструктури в енергетичній галузі [36].

Заходи, які Україна вживає в реформуванні енергетичного сектору формують потрібну базу для покращення двосторонніх відносин з країнами Балтії у сфері електроенергетики та енергоефективності, відновлюваних джерел енергії та біоенергетики.

Україна також оголосила про приєднання до European Green Deal, що підкріплене спільною заявою України та ЄС в результаті 6-го засідання Ради Асоціації відносно подальшої співпраці у секторі декарбонізації та захисту довкілля. Україна взяла курс на підвищення складової відновлювальних джерел енергії до 70% в енергетичному секторі до 2050р. Незважаючи на

швидкі темпи запровадження нових потужностей відновлювальних джерел, їхня складова в енергетичному балансі країни становить лише 5%, а згідно з енергетичною стратегією до 2035р. має зрости до 25% [37].

Попри те, що Україна оголосила про приєднання до стратегії енергетичного переходу, поки є підстави стверджувати, що належний рух ще лише попереду.

Історично сформувалось те, що близькими країнами в ЄС для України є країни Балтії, які в свою чергу значно розвивають перехід до використання відновлювальних джерел енергії. Таким чином дослідження окремих складових енергетичної галузі країн Балтії має важливе значення для реалізації енергетичних реформ в Україні (рис.3.2).

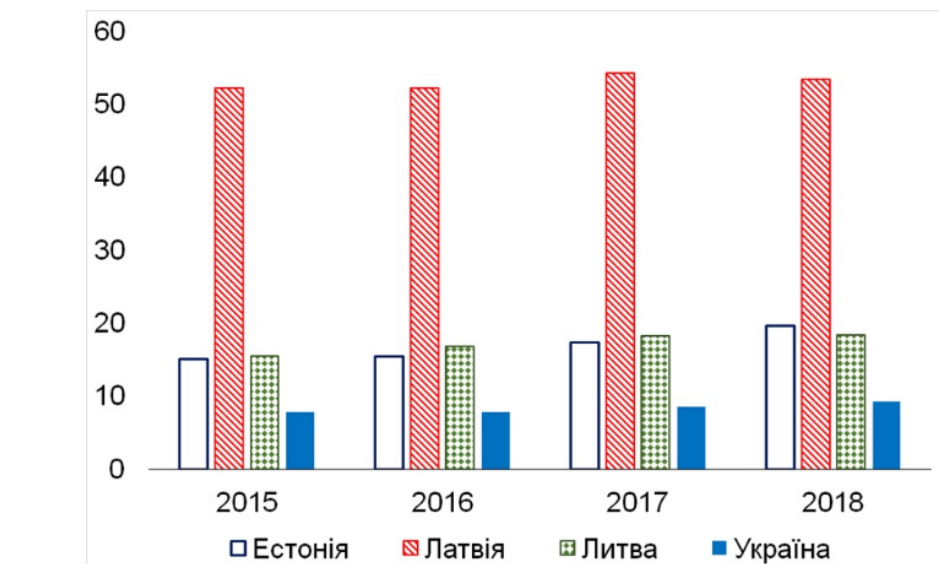

Рисунок 3.2 – Відсоткова складова відновлювальних джерел енергії в енергетиці України та Балтії [36]

Балтійські країни розробили міцну енергетичну та кліматичну політику, сформулювали напрямки реалізації та прорахували об'єми інвестицій. Литва згідно своєї енергетичної стратегії планує до 2030р. збільшити частку відновлювальної енергетики до 45% в енергетичному балансі країни, уряд Естонії поставив мету до 2030р. збільшити частку відновлювальних джерел енергії до 42%, Латвія визначила за мету досягти 50% відновлювальних

джерел енергії на 2030р., а до 2040р. досягти 67%. Ці показники є найвищими порівнюючи з іншими країнами ЄС [38].

Серед перспективних відновлювальних енергії у країнах Балтії виділяють біомасу, біогаз, вітрову енергію і гідроенергію. На сьогоднішній день складова кінцевого бруutto-споживання відновлювальної енергії становить близько 37% від загального споживання. Отже, Латвія знаходиться на другому місці в рейтингу Європи з найбільшою складовою відновлюваних джерел енергії у валовому кінцевому споживанні енергії. Першість за цим показником у Швеції (52,1%) (рис.3.3).

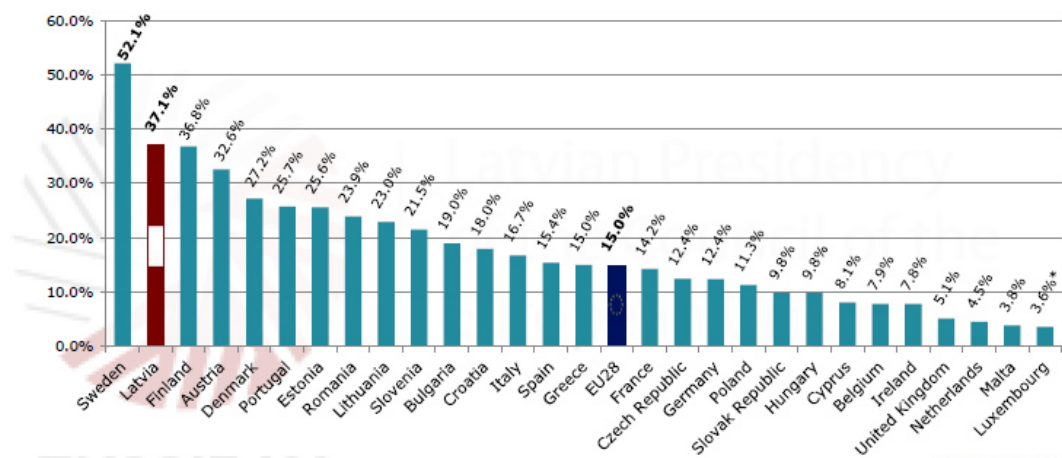

Рисунок 3.3 – Частка ВДЕ у споживанні країн ЄС [36]

Розглядаючи перспективи України у розвитку відновлювальних джерел енергії слід підкреслити різноманіття, що сформоване завдяки географічному розташуванню та кліматичним умовам.

Особливу увагу слід приділити досвіду Латвії у переході до відновлювальної енергетики. Політика цієї країни у секторі енергетики дійсно може стати для України прикладом наслідування, тим, що треба ставити за мету на шляху зменшення залежності від традиційних джерел енергії і переходу до відновлювальної енергетики.

В Україні є виробнича база та науково-технічний потенціал для побудови технології промислового виробництва складових обладнання для застосування відновлюваних джерел енергії. Проте для підготовки їх виробництва на заводах України потрібен час.

«У 2017 році Урядом України була прийнята нова стратегія розвитку енергетики, а саме: «Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» (Розпорядження КМУ від 18.08.2017 р. №605-р)» (надалі – Енергетична стратегія). Зазначеним документом окреслено план розвитку паливно-енергетичного комплексу, виділено головні показникові цілі у розвитку відновлювальної енергетики до 2035 року» [36].

Так, відповідно до Енергетичної стратегії, складова альтернативної енергетики в енергетичній сфері має складати 20%. А основними формами ефективної енергетики мають бути: енергія вітру, енергія сонця, гідроенергетика та біоенергетика (табл. 3.1).

Таблиця 3.1. Стратегічні показники розвитку відновлювальних джерел енергії за напрямками освоєння, млн. у. п. тон/рік [36]

Напрями освоєння НВДЕ	Рівень розвитку НВДЕ по роках		
	2010 р.	2020 р.	2035 р.
Позабалансові джерела енергії, всього	15,96	18,5	22,2
Відновлювальні джерела енергії, всього	0,96	2,8	5,8
Біоенергетика	2,7	6,3	9,2
Сонячна енергетика	0,032	0,284	1,1
Мала гідроенергетика	0,52	0,85	1,13
Геотермальна енергетика	0,08	0,19	0,7
Вітроенергетика	0,21	0,53	0,7
Енергія доквілля	0,3	3,9	22,7
Усього	19,83	30,55	57,73

Біомаса є значною складовою у об'ємі нетрадиційних джерел енергії в Україні. Вона формується з біогазу, продуктів сільського господарства та відходів лісового господарства, а також енергетичних рослин. Застосування біомаси як енергетичного джерела може до 80% зменшити викиди парникових газів. Це є стратегічно важливим для країни, що рухається в бік покращення екологічної ситуації.

Біомаса, спираючись на дослідження вітчизняних експертів, покриватиме близько 10% потреб у первинній енергії. Використання такого об'єму біомаси у відновлювальній енергетиці еквівалентне збільшенню

видобутку палива на 20%. Якщо розвивати отримання відновлювальної енергії з біомаси, то до 2030 р. приблизно 9–12% енергетичного споживання буде припадати на енергію, отриману з біомаси.

Більшу частину потенційної енергетичної біомаси можна отримати з сільського господарства, а саме з наступних джерел:

- 7% - біогаз із перегною;
- 9% - біоетанол, біодизель;
- 10% - відходи від кукурудзи;
- 10% - стебла разом з лушпинням соняшника;
- 23% складає солома зернових культур [37].

Біомаса, походженням із сільського господарства, в майбутньому відкриє для держави новітні можливості. Такі можливості забезпечать сталий розвиток сільського господарства за рахунок отримання екологічної та дешевої енергії.

Слід згадати, що українські земельні ресурси можуть використовуватися для отримання біопалива, не втрачаючи об'ємів виробництва сільськогосподарської продукції для харчування та тваринних кормів.

Україна володіє значним ресурсним потенціалом для того, щоб на низькопродуктивних та виснажених сільськогосподарських землях вирощувати енергетичні рослини, які швидко надають енергію. Властивості ріпаку дають можливість вирощувати його на радіаційно забрудненій території. Адже ж він здатний очищувати ґрунт від радіації.

У Латвії діють підприємства, які виробляють біопаливо на основі ріпака. Окремі з них успішно співпрацюють з українськими, беручи до уваги той факт, що Україна має сприятливі умови для вирощування цієї рослини [40].

Одним з перспективних секторів відновлювальної енергетики, який невпинно розвивається, є сонячна енергетика. Україна має дуже сприятливе географічне положення та кліматичні умови, що позитивно впливає на розвиток сонячної енергетики. Особливо зручне розташування для побудови сонячних електростанцій – у південних та східних регіонах держави: Одеській,

Херсонській, Запорізькій, Дніпропетровській та Миколаївській областях) [39].
Провідні сонячні електростанції України приведені у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Найпотужніші сонячні електростанції України [39]

Назва сонячної електростанції	Потужність, Вт	Площа, га	Місце знаходження	Рік запуску
Покровська сонячна електростанція	240	437	с. Покровське, Нікопольський район, Дніпропетровська область	2019
Нікопольська сонячна електростанція	200	400	с. Старозаводське, Нікопольський район, Дніпропетровська область	2019
«Яворів-1»	72	115	с. Терновиця, Яворівський район, Львівська область	2018
Кам'янець-Подільська сонячна електростанція	63,8	110	с. Панівці Кам'янець-Подільський район, Хмельницька область	2019
СЕС Токмак Solar Energy	50	96,4	м. Токмак, Запорізька область	2018
Дунайська сонячна електростанція	43,14	80	м. Арциз, Одеська область	2013
Старокозача сонячна електростанція	43	80	поблизу села Старокозаче, Одеська область	2012
СЕС Терновиця	20	12	с. Терновиця Яворівський район, Львівська область	2017
Калинівська сонячна електростанція	13,5	20,22	с. Калинівка, Миколаївська область	2019

Ще одним перспективним сектором відновлювальної енергетики є вітрова. За офіційними даними, потужність вітрової енергетики України сягає 5000 МВт. Перспективними для побудови вітрових електростанцій є берегові регіони Азовського та Чорного морів, Карпатські гори, а також Херсонська, Одеська, Запорізька та Миколаївська області.

Найпотужніші українські вітрові електростанції представлені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Найпотужніші вітрові станції України [39]

Назва вітряної електростанції	Потужність, Вт	Місце знаходження	Рік запуску
Ботієвська ВЕС	200	с. Ботієво, Запорізька область	2012
Приморська ВЕС	200	с. Борисівка, Запорізька область	2019
Дмитрівська ВЕС	35	с. Дмитрівка, Миколаївська область	2011
ВЕС Старий Самбір – 2	20,7	м. Старий Самбір, Львівська область	2017
ВЕС Старий Самбір – 1	13,2 МВт	м. Старий Самбір, Львівська область	2015
Тузлівська ВЕС	12,5 МВт	с. Тузли, Миколаївська область	2012
ВЕС Берегова	12,3 МВт	с. Тарасівка, Херсонська область	2014

Найдавнішою формою відновлювальної енергетики в Україні є гідроенергетика. Саме вона надає можливість для розвантаження

енергетичної системи в піки навантаження та для заповнення нічних провалів. Важливою функцією гідроенергетики є «функція аварійного резерву потужності».

Таким чином, збільшення генеруючої потужності гідроелектростанцій підвищить загальну енергоефективність та ресурс енергозбереження в Україні (табл.3.4).

Таблиця 3.4 – Найпотужніші гідроелектростанції України [39]

Назва ГЕС	Потужність, МВт	Місце розташування	Рік запуску
Дніпровська ГЕС	1269	м. Запоріжжя, Запорізька область	1932
Кременчуцька ГЕС	386,4	м. Світловодськ, Полтавська область	1962
Канівська ГЕС	444	м. Канів, Черкаська область	1972
Київська ГЕС	408,4	м. Вишгород, Київська область	1970
Середньодніпровська ГЕС	352	м. Кам'янське, Дніпропетровська область	1964
Каховська ГЕС	351	м. Нова Каховка, Херсонська область	1956

Так, наразі Укргідроенерго разом з Латвійськими інвесторами проводить реконструкцію та модернізацію головного та допоміжного обладнання. Відповідно до Енергетичної стратегії до 2035 року, а також Програми розвитку гідроенергетики до 2026 року Укргідроенерго повинно збудувати Каховську ГЕС-2, Канівську ГАЕС та закінчити будівництво Дніпровської ГЕС.

Як для України, так і для Латвії основною проблемою є підвищення енергетичної безпеки.

Наразі Україна проводить повне реформування власної енергетики згідно вимог «Угоди про асоціацію з Європейським Союзом». Велика увага приділяється розвитку відновлювальної енергетики, підвищенню енергоефективності, збільшенню кібербезпеки критичних об'єктів енергетики та розширенню партнерства у секторі енергетики України і країн ЄС [40].

Українська відновлювальна енергетика є перспективною сферою як для залучення балтійських інвестицій (надає інвестору надійний прибуток), так і реформування вітчизняної енергетики до відповідності норм ЄС.

Аби стимулювати і заохочувати розвиток відновлювальної енергетики в Україні створено певні механізми:

- оптові постачальники електроенергії повинні купувати відновлювальну енергію, що не куплена споживачами чи компаніями, що займаються розподілом енергії;
- запровадження зеленого тарифу, згідно якого зменшиться тариф для купівлі електроенергії виробниками відновлювальної енергетики;
- право виробників сфери відновлювальної енергетики на отримання повної грошової сплати за вироблену електроенергію;
- обов'язкове надання можливості виробникам сфери відновлювальної енергетики користуватися електромережами, що належать постачальникам електроенергії;
- витрати на фінансування розвитку відновлювальної енергетики можуть додаватися в оптові тарифи на електроенергію;
- збитки, що несуть постачальники електроенергії через під'єднання виробників до їх мереж, можуть бути додані у власні інвестиційні програми [37].

Швидкий і успішний перехід до відновлювальної енергетики потребує інвестицій у інтелектуальні енергетичні системи, враховуючи інфраструктуру передачі, розподілу та зберігання, а також збільшення кількості необхідних балансуючих потужностей.

Таким чином, Україна має непоганий потенціал для використання відновлювальних джерел енергії. Головними перевагами цього є екологічна безпека, невичерпність ресурсів та відповідність сучасним трендам. В своїй Енергетичній стратегії Україна приділила особливу увагу розвитку саме відновлювальних джерел енергії та збільшення їх частки у загальному обсязі

енергетики. Нова стратегія України засвідчує провідну роль відновлювальної енергетики у розвитку сучасного світу.

3.2. Перспективні напрями співпраці України з країнами Балтії

У 1990-х рр. ХХ ст. Україна фактично доєдналася до утворення спільного "європейського дому", розвиваючи ефективну співпрацю зі всіма країнами континенту. Винятковий інтерес для нашої країни як досвідом демократичних надбань, так і можливостями економічних взаємовідносин являють країни Північної Європи та Балтії. Відома традиція комунікації з ними простягається із давніх давен. З Литвою, Латвією та Естонією, наприклад, Україна пов'язана багатьма роками знаходження в «одній» державі.

Зміна відносин України з країнами Балтії почалася після їх входження до ЄС. Розпочався зовсім новий процес здійснення відносин між державами. Насамперед, у сфері експортно-імпортних операцій. Члени ЄС, а зокрема і країни Балтії, отримали тарифний захист, зокрема у формі зменшення митних тарифів для таких суб'єктів порівняно із національними. Торгівельні процеси між країнами постійно трансформуються та удосконалюються, постають все нові питання, які потребують нових підходів та пошуку шляхів вирішення.

Поліпшення комерційних зв'язків із країнами Балтії добре позначається на розвитку економічного клімату в Україні. Торгівельна політика потребує все більше уваги, зокрема задля підвищення її ефективності. Постають все нові питання, вирішення яких має на меті розширення співробітництва України та країн Балтії у різних сферах.

Для поліпшення торговельної та економічної співпраці між державами варто розробити найважливіші напрямки співробітництва.

Перспективними на сьогоднішній день виглядають проекти, що пов'язані із розвитком сучасних технологій. Литва славиться лазерними технологіями та робить важливі кроки в нанотехнологіях, що є результатом

співпраці між бізнесом та науковими осередками. Залучення України в ці проекти може бути взаємокорисним. Естонія є лідером із залучення українських спеціалістів в ІТ-проекти, Литва за належного позиціонування також може привабити українських розробників, зокрема, своєю програмою підтримки стартапів.

Сфери ІТ та біотехнологій мають велике майбутнє для співпраці країн Балтії та України та мають гарні експертні бази в Україні, Естонії та Литві.

Одним із головних напрямків у торговельно-економічній співпраці між Україною та країнами Балтії стає співробітництво в галузі енергетики. Аналізуються перспективи добудови нафтопроводу «Одеса-Броди-Плоцьк-Гданськ» за участю литовської сторони. Обговорюється можливість застосування української практики та устаткування при побудові Литвою нової АЕС, а також перспективи експорту української електроенергії та коксохімічного палива. Також, Україна розглядається країнами Балтії як стратегічний партнер в реалізації водневої стратегії.

Іншим важливим напрямом співпраці є транспортна сфера, зокрема, з урахування загальних тенденцій ЄС щодо формування зручних транспортних коридорів. Дуже важливим, як для України, так і для країн Балтії, є заснування спільного проекту залізниць - «Потяг комбінованого транспорту «Вікінг»», завдяки якому значною мірою спрощується логістика перевезень та з'являється можливість нарощування їх обсягів.

Вагомим кроком для розвитку українсько-литовської співпраці у транспортній та енергетичній сферах було підписання у 2008 році Меморандуму про співпрацю в галузі енергетики, а також тристоронньої Угоди (за участю Республіки Білорусь) про розвиток транспортування вантажів у напрямку Балтійське море – Чорне море.

Важливим є використання Україною досвіду країн Балтії у цифровізації держави на всіх рівнях управління. В чому Україна останнім часом досягла значного успіху.

Великого значення має, також, розвиток співпраці України з країнами Балтії у сфері науки, освіти і культури.

Головним завданням зовнішньої політики України є збалансованість та диверсифікація зовнішньополітичних зв'язків, що дозволило би уникнути, насамперед, односторонньої залежності від більш розвинутих країн Європейського союзу.

Таким чином, можна зробити висновок, що, перш за все, для того, щоб була сформована подальша стратегія збільшення міжнародних економічних відносин України та країн Балтії, необхідне вдосконалення законодавчої бази та адаптивність її до міжнародних стандартів відносин з країнами ЄС, а також гарантованість дотримання законів на території цих країн.

Крім того, важливо визначити напрями зовнішньоекономічної діяльності. Повинні бути враховані насамперед інтереси України та країн Балтії у зовнішній торгівлі.

3.3. Шляхи покращення міжнародних відносин України з країнами Балтії

При розробці стратегії міжнародної економічної діяльності України мають бути правильно поставлені цілі та завдання. Однією з них має залишатися збереження економічної, насамперед фінансової, стабільності та забезпечення вигоди у зовнішній торгівлі.

Для того аби посилити міжнародні економічні відносини України із країнами Балтії слід провести ряд важливих заходів:

- 1) за підтримки держави необхідно зробити повну зміну структури експорту для збільшення інноваційної складової в господарствах та збільшити частку готової продукції в експорті до країн Балтії (на сьогодні розвинений більше сировинний вид експорту);

- 2) на рівні законодавства розробити механізм підтримки підприємств, які орієнтовані на експорт відповідно до норм ЄС;

3) заохочувати методами тарифного регулювання імпорту в Україну високотехнологічних інвестиційних товарів;

4) покращити систему державної податкової, фінансової, страхової, інформаційно-консультативної, та маркетингової підтримки українських експортерів;

5) разом із законодавчими службами Балтії необхідно розробити шляхи припинення маніпуляцій оцінками митної вартості під час оформлення товарів (для цього можна проводити постійний двобічний обмін митною інформацією);

6) надалі проводити процес зміни стандартів України відповідно до Європейських норм та розробити договірно-правову базу для координування питань взаємоприйняття міжнародних економічних засад України та країн Балтії;

7) перебудова податкової складової зовнішньоекономічних стосунків України до систем Європейського Союзу, яка спирається на зміни вітчизняного законодавства;

8) поглиблювати інституціональність бази міжнародних відносин, яка не має обмежуватись лише міждержавними макроекономічними структурами – Комітет з питань співробітництва та Рада з питань співробітництва, що склалися згідно Угоди про партнерство і співробітництво з Балтійськими країнами як членами Європейського Союзу, та Україною;

9) розробити шляхи скорочення енергоємності експортних галузей, так як внаслідок цього збільшиться конкурентоспроможність експорту України, особливо на Європейському ринку;

10) розвивати перспективний ринок послуг, що дасть певний поштовх українському міжнародному ринку, так як інформаційні, транспортні, консультаційні та інші послуги мають великий вплив на торговельні та інвестиційні відносини із країнами Балтії;

11) розпочати надання послуг у рамках транскордонної співпраці;

12) змінити структуру торгівлі, розробивши нові форми торгівельних зв'язків, зокрема виробничу кооперацію, співробітництво на компенсаційній базі та організацію спільних підприємств шляхом закупівлі ліцензій.

Щодо інвестиційної співпраці, то слід відмітити подальші тенденції:

- перспективними галузями співпраці України і країн Балтії є енергетична (особливо відновлювальні джерела енергії) та науково-технічна сфери;
- цікавими для розширення балтійських інвестицій можна назвати галузі агропромислового комплексу, металургії, легкої і хімічної промисловості;
- перспективним є і залишається фінансове співробітництво (балтійський капітал присутній у деяких банках України, у свою чергу в країнах Балтії продовжують свою роботу банки з українським капіталом);
- розвиток транзитних перевезень між регіонами Чорного та Балтійського морів;
- окреме місце у стратегії співробітництва України і країн Балтії займають сфери суднобудування, сільського господарства, транспортне машинобудування та будівельній галузі.

Отже, Україна лише входить до системи міжнародного економічного простору. Від подальшої поведінки України на міжнародній арені, тенденцій та напрямків її розвитку в економічній та соціальній сферах, залежить яке місце вона посяде в підсистемі світової економіки.

Сьогоднішнє становище України у світогосподарських зв'язках характеризується невідповідністю її економіки до високоефективних форм зовнішньоекономічного співробітництва яке вимагає ЄС, зокрема країни Балтії.

Попри це Україна має великий потенціал у розвитку торгівлі та спільних інвестиційних проєктів з країнами Балтії.

Крім того, Україна планує використати всі особливості свого географічного положення аби збільшити транзитні відносини з Балтією та збільшити співпрацю в енергетичній, науковій, туристичній галузі, у сфері

послуг тощо. Україна рухається у правильному напрямку змінюючи перш за все законодавчу базу, підготовлює країну до європейської інтеграції, що в подальшому збільшить роль України на міжнародній арені економічних відносин.

ВИСНОВКИ

Зовнішньоекономічні відносини є важливою складовою стабільного розвитку України. Економічне співробітництво України і країн Балтії є перспективним у сфері міжнародної торгівлі та іноземних інвестицій.

Аби детально дослідити розвиток міжнародних економічних відносин України з країнами Балтії та визначити перспективи стратегічного партнерства було розкрито основи міжнародних економічних відносин України і країн Балтії.

Таким чином, вивчено, що МЄВ - це порядок взаємовідносин, які з'являються між суб'єктами з різних держав з приводу виготовлення, розподілу і використання товарів, робіт та послуг в умовах міжнародного поділу праці та вичерпаності ресурсів у світовому господарстві.

Суб'єктами міжнародних відносин виступають різноманітні виробництва, фірми, державні підприємства (як господарюючий суб'єкт), транснаціональні корпорації та транснаціональні банки.

Розвиток міжнародних економічних відносин відбувається у внутрішньому та зовнішньому середовищах, що діляться на окремі елементи, кожен з яких має безпосередній точний вплив на існування і розвиток МЄВ.

Досліджено процеси глобалізації та інтеграції у міжнародних відносинах. Особливим атрибутом глобалізації є створення задля діяльності всього людства єдиного світового фінансового та інформаційного простору. В умовах глобалізації розвивається явище інтеграції. Інтеграція є результатом поглиблення міжнародного та наднаціонального світогосподарського розподілу праці. Розвиток інтеграції сприяє налагодженню та укріпленню зв'язків між національними економіками та формуванню спільного економічного середовища задля забезпечення вільного перетинання національних кордонів капіталами, товарами та послугами, інвестиціями та вільною робочою силою.

Згідно з метою роботи було досліджено зовнішньоекономічне співробітництво України з країнами Балтії. Для розвитку двосторонніх

відносин України з країнами Балтії було підписано близько 300 угод та договорів, що сприяють розвитку двосторонніх відносин у різних галузях.

Основну складову експорту України в країни Балтії займає: сировина (чорні метали, паливно-мінеральні ресурси), зернові культури, деревина і вироби з деревини, устаткування, ділові, комп'ютерні, інформаційні послуги, послуги у сфері телекомунікацій тощо. В свою чергу, з країн Балтії Україна отримує: електронну, радіоелектронну продукцію, мінеральні речовини, продукцію легкої промисловості. Великі перспективи простежуються у розвитку співпраці в таких сферах як: машинобудування, хімічна промисловість, суднобудування, авіаційна галузь, електротехнічна сфера, гірничо будівна, переробна, будівельна, деревообробна та легка промисловість, використання українського досвіду та устаткування для атомної енергетики, охорона навколишнього середовища. Перспективним є розвиток інвестиційних відносин.

Визначено, що одним із стратегічних напрямків співробітництва України з країнами Балтії є відновлювальна енергетика. Наразі вже розробляються проекти, зокрема інвестиційного плану, для підвищення відсотку споживання відновлювальної енергії.

Було проаналізовано, що перспективними на сьогоднішній день є проекти, що пов'язані із розвитком сучасних технологій. Сфери ІТ та біотехнологій мають велике майбутнє та гарні експертні бази для співпраці країн Балтії та України.

Важливим є використання Україною досвіду країн Балтії у цифровізації держави на всіх рівнях управління. В чому Україна досягла значного успіху.

Великого значення має, також, розвиток співпраці України з країнами Балтії у сфері науки, освіти і культури.

В роботі запропоновано шляхи покращення економічного співробітництва України з країнами Балтії. Основними є: вдосконалення законодавчої бази та стандартів України відповідно до Європейських норм; зміна структури експорту для збільшення інноваційної складової; державна

підтримка українських експортерів; заохочення імпорту; уніфікація оцінки митної вартості, удосконалення податкової політики; скорочення енергоємності експортних галузей.

За умови дотримання сучасного напрямку євроінтеграції та приведення законодавчої бази та галузевої структури до норм ЄС, Україна має великий потенціал та перспективи для подальшого розвитку відносин з країнами Балтії та реалізації спільних інвестиційних проектів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міжнародна макроекономіка: Навчальний посібник/За ред. Козака Ю.Г.– Київ: ЦУЛ, 2012.
2. Экономика зарубежных стран. / Под ред. Ю.Г. Козака — Минск: Высшая школа, 2009.
3. Міжнародні економічні відносини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/>
4. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / За ред. Козака Ю.Г.– К.: ЦУЛ, 2012, с.50
5. Форми міжнародних економічних відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://studfile.net/preview/7663244/>
6. Середовища розвитку МEB [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://studfile.net/preview/5782736/>
7. Горенко О.М. Етика соціальної взаємодії в умовах еволюції глобальних систем // Глобалізація і глобальне управління: історичний, соціальний та політичний виміри: матеріали міжвідомчої науково-практичної конференції (м. Київ, 12 листопада 2008 р.) / Відп. Ред. С.О. Шергін. – К.: Центр вільної преси, 2009. – С. 149-151
8. Шевчук В.О. Міжнародна економіка: теорія і практика: Підручник.-2-ге вид., перероб. і доп. — К.:Знання, 2008.- 663 с.
9. Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://core.ac.uk/download/pdf/201485678.pdf>
10. Міжнародна економічна інтеграція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19192/>
11. Теоретичні концепції міжнародної економічної інтеграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/ecan_2015_191__14-1.pdf
12. European Union. Official site [Online]. Available from : https://europa.eu/europeanunion/index_en

13. Статистичні дані. Сайт EconomicData [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://economicdata.ru/union.php?menu=military-political-unions&un_id=-31&un_ticker=EU&union_show=economics
14. Якубовський С.О. Процеси економічної дезінтеграції та їх моделювання / С. О. Якубовський // Вісник Міжнародного Слов'янського університету. Харків. Серія: економічні науки. – 2012. – Т. 15. – № 2 (15). – С. 3-8, с. 2-3
15. Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU [Online]. Available from : <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>
16. Дюмулен І.І. Міжнародна торгівля. Тарифне і нетарифне регулювання : учебник / І.І. Дюмулен. – [3-е изд.]. – М. : ВАВТ, 2011. – 518 с.
17. Угода про заснування СОТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_342
18. Офіційний сайт Світової організації торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.wto.org/english/news_e/news14_e/acc_yem_26jun14_e.htm
19. Офіційний сайт Всесвітньої митної організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wcoomd.org/en/about-us/wcomembers.aspx>
20. Міжнародна конвенція о Гармонизированной системе описания и кодирования товаров [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_079
21. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/466/2002>
22. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у зміненій редакції згідно з Додатком І до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур : Закон України від

- 05.10.06 № 227-V зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 35. – 476 с.
23. Декларация Совета по таможенному сотрудничеству по надлежащему управлению и борьбе с коррупцией на таможене [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.wcoomd.org/en/topics/integrity/~media/WCO/Public/RU/PDF/About%20us/Legal%20Instruments/Declarations/Arusha_Declaration_Revised_Russian.ashx
24. SAFE DATA ELEMENT MAINTENANCE MECHANISM [Online]. Available from : <http://www.wcoomd.org/en/about-us/legal-instruments/declarations>
25. Становлення і розвиток відносин незалежної України з державами Балтії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kimo.univ.kiev.ua/ZPU/71.htm>
26. Відносини з Естонською Республікою [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://vin.gov.ua/news/top-novyny/21170-na-bazi-vinnytskoi-oblasnoi-dytiachoi-klinichnoi-likarni-vidkryto-unikalne-viddilennia-ekstrenoi-medychnoi-dopomohy>
27. Двосторонні латвійсько-українські відносини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www2.mfa.gov.lv/ua/ukraine/dvostoronni-latviysko-ukrayinski-vidnosini>
28. Стратегічне партнерство України і Литви [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.president.gov.ua/news/strategichne-partnerstvo-ukrayini-ta-litvi-ye-micnim-i-nepor-67193>
29. Економічні зв'язки України і країн Балтії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrexport.gov.ua/>
30. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
31. Особливості інвестиційних відносин України і ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.agrosvit.info/pdf/20_2018/5.pdf

32. Інвестиційні відносини Литви і України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3316323-litovskij-biznes-investuvav-torik-v-ukrainu-180-miljoniv-posol.html>
33. Інвестиційні відносини України і Латвії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2702431-v-ukraini-vidnovit-robotu-ofis-agentstva-investicij-ta-rozvitku-latvii.html>
34. Інвестиційні відносини України і Естонії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.president.gov.ua/news/naroshuvannya-estonskih-investicij-stane-vagomim-vneskom-u-z-73053>
35. Відновлювальна енергетика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uare.com.ua/novyny/471-vidnovlyuvana-energetika-odna-z-globalnikh-ta-klyuchovikh-tsilej-lyudstva.html>
36. Електроенергетична стратегія. Чи захистить Україна Європу від Росії? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://lb.ua/economics/2019/06/28/430672_elektroenergetichna_strategiya_chi.html
37. European Green Deal [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/nauka/yevrointegraciya/ramkovi-programi-z-doslidzhen-ta-innovacij-gorizont-2020-ta-gorizont-yevropa-ta-iniciativi-yevropejskoyi-komisiyi-yevropejskij-zelenij-kurs/european-green-deal>
38. Baltic energy market interconnection plan. European Commission, 29 Oct. [Online]. Available from : https://ec.europa.eu/energy/topics/infrastructure/high-level-groups/baltic-energymarket-interconnection-plan_en
39. Широкомасштабное развитие возобновляемых источников энергии и его влияние на рынок электроэнергии и сетевую инфраструктуру [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://unece.org/sites/default/files/2021-01/RUSUNECE_14.11.20.pdf
40. Energy security: The synchronisation of the Baltic States' electricity networks - European solidarity in action. European Commission, 20 Jun. [Online].

- Available from :
- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_3337
41. Hendrik Hegemann, Regina Heller, Martin Kahl, 2013, "Studying "effectiveness" in international relations : a guide for students and scholars" Pages: 287.
 42. Vilson, Maili (2017), "Baltic Perspectives on the Ukraine Crisis: Europeanization in the Shadow of Insecurity". *The Ideology and Politics Journal*, 1, 8–46.
 43. Tkalenko, S., Melnyk, T., & Kudyko, L. (2020). MACROECONOMIC FACTORS INFLUENCING THE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S FOREIGN TRADE. *Baltic Journal of Economic Studies*, 6(3), 143-155.
 44. "THE ROLE OF PUBLIC DIPLOMACY IN INTERNATIONAL RELATIONS IN FULL PROCESS OF GLOBALIZATION", *Annals of Spiru Haret University Economic Series*, 16(2):125.
 45. Davydenko, N., & Pasichnyk, Y. (2017). FEATURES OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE BALTIC STATES AND UKRAINE. *Baltic Journal of Economic Studies*, 3(5), 97-102.
 46. Joseph P. Daniels, David D. VanHoose, 2017, *Global Economic Issues and Policies*, 584 Pages.
 47. Grazia Ietto-Gillies, 2019, *Transnational Corporations and International Production*, 360 pages.
 48. Margaret P. Karns, Karen A. Mingst, 2009, *International Organizations: The Politics and Processes of Global Governance*, 600 pages.
 49. M.L. MAURYA, "International Economic Organisations", 2008: 388 pages.
 50. Daunis Auers, "Comparative Politics and Government of the Baltic States", 2015: 280 pages.
 51. Ahu Coşkun Özer, 2019, *International Trade Policies in the Era of Globalization*, 363 pages.

ДОДАТОК А

Огляд зарубіжної літератури

1. **Hendrik Hegemann, Regina Heller, Martin Kahl, 2013, “Studying "effectiveness" in international relations : a guide for students and scholars”**
Pages: 287

The question of how effective political tools actually are is among the most hotly debated in contemporary IR theory. There is no unanimity how to even measure the effectiveness and impact different political measures produce. This book comprehensively introduces social science students and scholars to the various fields of effectiveness and impact research in the study of international relations: How effective are international governmental organizations, How to hit a moving target: assessing the effectiveness of public-private partnerships, Study of regime effectiveness : concepts, methods and results.

2. **Vilson, Maili (2017), “Baltic Perspectives on the Ukraine Crisis: Europeanization in the Shadow of Insecurity”. *The Ideology and Politics Journal*, 1, 8–46**

This article reviews the policy positions of Estonia, Latvia, and Lithuania with respect to the Ukraine crisis – the biggest foreign policy challenge for the Baltic states since they regained independence. Ukraine dominated the Baltic foreign policy agenda from the outbreak of the crisis, because it touched upon a dimension of existential threat for the Baltic countries. While giving an overview of the main policy domains where the effect of the Ukraine crisis could be observed, this article demonstrates that the three Baltic countries adopted a comprehensive approach to security and foreign policymaking, underlining cooperation both at a national and European level. In light of this, the Ukraine crisis can be seen as a maturity test for postindependence Baltic foreign policy.

3. Tkalenko, S., Melnyk, T., & Kudyrko, L. (2020). MACROECONOMIC FACTORS INFLUENCING THE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S FOREIGN TRADE. *Baltic Journal of Economic Studies*, 6(3), 143-155

The purpose of the study is to assess the relationship between Ukraine's foreign trade and its major macroeconomic indicators in the context of deepening globalization processes and increasing dependence of national economic development on exogenous determinants. In order to achieve this goal, the most important factors of influence of macro level on the scale of foreign trade turnover have been selected, the interval of observations has covered 1999-2018. Authors used the method of economic and mathematical modeling based on the E-Views software. A multifactor regression model has been constructed, tested for autocorrelation and heteroskedasticity; causal effects have been identified between foreign trade and the main macroeconomic indicators of combinatorial nature (both exogenous and endogenous), Ukraine's foreign trade volumes has been forecasted up to 2023. Methodology. The study is based on the analyzed macroeconomic indicators for the period of 1999-2018, which made it possible to select those that showed up greatest impact on foreign trade. The results of the conducted modeling showed: high level achievement of foreign trade dynamics of Ukraine over the mentioned years, which exceeded similar indicators of dynamics of global trade; strong link between foreign trade, foreign direct investment and employment; revealing of a significant influence upon foreign trade of innovative activity of national business in industry as a dominant segment of the foreign sector of the country. As conclusions, the authors formulated a thesis on the need to strengthen institutional support for innovation and investment activities of national enterprises as a driver for scale-up and improvement of quality of Ukraine's trade relations with the entire world. It is determined that the multiplicative interaction of innovation and investment would diversify and complicate the commodity structure of exports, increase the level of its technological and innovative nature, and thus it is to allow to get rid of the established attitude to Ukraine on the trading map of the world as a supplier of low-tech raw materials.

4. “THE ROLE OF PUBLIC DIPLOMACY IN INTERNATIONAL RELATIONS IN FULL PROCESS OF GLOBALIZATION”, *Annals of Spiru Haret University Economic Series*, 16(2):125

The purpose of this article was to highlight the role of public diplomacy in linking countries of the world in the process of economic globalization. Like objectives we intend to emphasize the kinds of powers that plays an important role in public diplomacy and national policies on public diplomacy. The investigations carried out by us so far shows that contemporary international relations recorded, under the impact of globalization, a process of resizing, which leads to the removal of the state monopoly on foreign policy. As a result, a whole range of non-state actors influence the image of a country abroad and information technologies gives them multiple communication mechanisms. In this situation, diplomatic activities must be accompanied by a process of communication, both in its internal and foreign markets.

5. Davydenko, N., & Pasichnyk, Y. (2017). FEATURES OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE BALTIC STATES AND UKRAINE. *Baltic Journal of Economic Studies*, 3(5), 97-102

It is proved that ensuring stable economic growth is now an important task for the governments of all countries. The purpose of the study is to compare socio-economic conditions of the Baltic states and Ukraine in the period of 2006–2016. The subject of the study is peculiarities of social development identified as a result of the analysis of the main components – real GDP, general government spending, and minimum wages. Ukraine, in order to increase GDP, is recommended to implement measures of the strategic direction, in particular: to summarize documents of strategic content; form a new strategy of social development for up to 20 years; develop appropriate development programs in view of industry and region; provide priority to an innovation vector of development with a focus on universal values. The revealed features of the socio-economic development of the Baltic

countries and Ukraine reflect their national specificity and will contribute to a better understanding of the essence of these processes.

6. Joseph P. Daniels, David D. VanHoose, 2017, Global Economic Issues and Policies, 584 Pages

This introduction to all aspects of international economics, business and finance is the clearest guide available to the economics of the world we live in. Written in a highly engaging style, packed full of up-to-the minute, real-world case studies and pitched at introductory level, the book does an expert job of drawing students in and will leave them equipped with a comprehensive toolkit of methods and essential facts. The text is suitable for any introductory module in international economics and business, whether taught as part of an economics, business or international studies program. It is also the ideal MBA level introduction to the global economy.

7. Grazia Ietto-Gillies, 2019, Transnational Corporations and International Production, 360 pages

Thoroughly updated and substantially extended, this internationally successful text explores transnational corporations (TNCs), their activities and effects, as well as the theories developed to explain them. Invaluable for courses as well as researchers in international business, international economics, globalization, international relations, economic geography and history of economic thought on the TNCs.

A unique critical analysis of all the theories of TNCs in their historical context and with insightful commentaries at the end of each chapter, now extended to cover network theory and dynamic capabilities theory.

Clear exposition of concepts on the evolution and the activities of TNCs.

Analysis of effects of TNCs' activities on: innovation; labour; trade; balance of payments and the fiscal revenue of countries. Discussions on new topics such as the digital TNCs and global value chains.

8. Margaret P. Karns, Karen A. Mingst, 2009, International Organizations: The Politics and Processes of Global Governance, 600 pages

Thoroughly updated, this new edition of the award-winning *International Organizations* reflects the wealth of developments in the world arena since the first edition appeared. Professors Karns and Mingst trace the evolving roles of the full range of IGOs, NGOs, state and nonstate actors, norms, rules, and other pieces of global governance. In addition, four issue-based chapters - on peace and security, development, human rights, and the environment - present current case studies and examine the elements of global and regional governance that are involved. Throughout, the authors highlight questions of the legitimacy, accountability, and effectiveness of global governance. This is a comprehensive, in-depth examination of the full range of international organizations.

9. M.L. MAURYA, "International Economic Organisations", 2008: 388 pages

The present study "International Economic Organisations" discusses the issues pertaining to the world institutions of economic relevance. The book focuses on six Economic Institutions such as WTO, IBRD, IMF, ADB, APEC, OPEC which are the six most important institutions, playing important role in today's world. The relevance of WTO has grown up in recent time. Whereas IBRD and IMF are two important most financial organisations, APEC, OPEC and ADB are regional in their nature but international in terms of their functioning and popularity. This book is equipped with the knowledge of these institutions and the role being played by them in the constructive work of twenty-first century. Recent financial assistances given by IBRD, IMF and ADB, have also been taken into consideration while preparing the book. The contemporary decision taken by WTO to settle down the disputes among the countries has too been incorporated. It contains the relevant programs being funded/run by these six most important economic organizations of the globe. Various social and economic development plans are being sponsored by these

economic organizations which has been incorporated in respective part of the book. This book is a result of various extensive research on international economic scenario as well as trading system. It widely covers the recent summits of these economic organisations and their outcomes.

10. Daunis Auers, "Comparative Politics and Government of the Baltic States", 2015: 280 pages

This book traces the development of the political institutions, electoral systems, parties, civil society, economic and social policies and foreign affairs of the three Baltic states of Estonia, Latvia and Lithuania over the last quarter century.

11. Ahu Coşkun Özer, 2019, International Trade Policies in the Era of Globalization, 363 pages

Though globalization has removed commercial walls between countries and implemented new international trade policies, trade barriers still exist. Due to the various political barriers surrounding other countries, the future of world trade has become uncertain. Understanding these barriers and their implications is imperative to implementing successful foreign trade policies.

International Trade Policies in the Era of Globalization provides relevant theoretical frameworks and the latest empirical research findings on international trade and improves the understanding of the strategic role of trade policies and their importance in the global economy. The content within this publication contains reports on global trade, trade wars, and foreign policy. This research is designed for policymakers, government officials, economists, business professionals, researchers, and international business students.

ДОДАТОК Б

АНОТАЦІЯ кваліфікаційної бакалаврської роботи

“International economic relations of Ukraine with the Baltic countries”

The work analyzes the concepts and theoretical principles of international economic relations, their globalization and integration structures. The author analyzes Ukraine 's foreign trade relations with the Baltic countries. The author considers the peculiarities of Ukraine 's investment cooperation with the Baltic countries, as well as the interdependent features of export and import policy.

The separate part of the paper is devoted to the peculiarities of Ukraine's strategic partnership with the Baltic countries in the energy sector. The author made an attempt to identify promising areas of cooperation and ways to improve Ukraine's international relations with the Baltic countries.

After conducting this research, the author came to the conclusion that the strategic direction of cooperation is renewable energy, and promising - the field of IT and biotechnology.

On the basis of the work the author proposed the ways to improve economic cooperation and further European integration of Ukraine in order to increase the competitiveness of Ukrainian producers and enterprises in international markets.